

TIIVIILLÄ TUELLA ITSENÄISEEN ASUMISEEN

Nuorten kokemuksia Tiitu-projektista

Iida Torkkeli
Lotta Virta

Opinnäytetyö
Joulukuu 2010
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoiset ammat-
tiopinnot
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoiset ammattiopinnot

TORKKELI, IIDA & VIRTALA, LOTTA:
Tiiviillä tuella itsenäiseen asumiseen. Nuorten kokemuksia Tiitu-projektista.

Opinnäytetyö 49 s., liitteet 2 s.
Joulukuu 2010

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Tiivistetty tukipalvelu asumiseen (Tiitu) – projektissa mukana olleiden nuorten kokemuksia projektista. Tutkimuksen tavoitteena selvittää nuorten kokemuksia tiiviistä tuesta ja siitä, kuinka projekti on vastannut tuentarpeisiin. Tiitu-projekti tarjoaa tiivistä kутena päivänä viikossa tapahtuvaa ohjausta ja tukea alle 25-vuotiaille nuorille. Palvelu on tarkoitettu mielenterveys – ja päihdekuntoutujille, lastensuojelulaitoksista siirtyville nuorille, maahanmuuttajanuorille sekä ADHD-, ja Asperger nuorille.

Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, eli laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Haastattelimme yhteensä seitsemää nuorta. Nuorista kuusi asui haastatteluhetkellä Tiitu-projektin tukiasunnossa ja yksi nuori oli muuttanut pois. Haastatteluihin valitsimme neljä teemaa. Teemat olivat arki, itsenäistyminen, tukimuodot ja yhteisöllisyys. Teemoihin käytimme tarkentavia kysymyksiä. Aineiston analyysissä käytimme sisällönanalyysiä.

Tulosten mukaan nuorten kokemukset tiiviistä tuesta vaihtelivat. Osa koki tiiviin tuen positiiviseksi asiaksi. Osa sen sijaan koki tuen ajoittain ahdistavaksi. Nuorten tuen tarpeet liittyivät rahankäyttöön, laskujen maksamiseen, kodinhoitoon ja virasto asiointeihin. Tärkeimmäksi tukimuodoksi nuoret nimesivät eri asioita. Suurin osa vastanneista kertoi Tiitu:n tuen olevan riittävää.

Haastatelluilla nuorilla oli jokaisella yksilölliset tuen tarpeet. Heitä yhdistivät heikot elämönhallintataidot sekä tarve tiiviiseen tukeen ja ohjaukseen. Tiitu:n tarjoama tuki on monipuolista. Nuorten vastauksista nousi selkeästi esille tuen tarve. Tiivis tuki on joidenkin nuorten kohdalla välttämätöntä. Kevyempi tuki ei kaikille nuorille riittäisi. Tiitu-projektin tarjoama tuki on tärkeää juuri näiden nuorten kannalta, koska heillä myös syrjäytymisen riski on suuri.

Asiasanat: tuettu asuminen, tukiasuminen, elämönhallintataidot, itsenäistyminen, nuoret.

ABSTRACT

Tampere University Of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Social Pedagogy

TORKKELI, IIDA & VIRTA, LOTTA:

With the help of intensive support into independent housing. Experiences about Tiitu-project.

Bachelor's Thesis 49 pages, appendices 2 pages.
December 2010

The objective of this study was to examine how the young people involved in a project of intensive and supported housing for young people under the age of 25 (Tiitu) experienced the intensive support the project was providing. This project focuses on youth in rehabilitation due to mental health or substance abuse problems, immigrant youth, youth with ADHD or Asperger syndrome, and youth discharged from child welfare institutions. In this study our aim was to explore how the intensive support had improved the life control of these youths and what kind of support and guidance is needed.

This was a qualitative study. The data were gathered by using a theme interview. In the interview we used four different themes. The themes were about independency, intensive support, community and life control. We interviewed six current residents of supported housing, one of whom had already moved out.

The results indicate that every person interviewed had different needs in terms of improving their life control and independency. Some of the youth interviewed felt that intensive support was a positive thing. Some of them felt that the intensive support was distressing. In the interviews almost all the youth expressed their need for the support and guidance. Some of them felt that a lighter support would not be sufficient.

The results of this study indicate that there is a need for the kinds of services Tiitu-project offers. The young involved in this project are in a great risk of becoming socially excluded. They have different kinds of problems in their lives, which makes living on their own practically impossible.

Keywords: life control, the young, supported housing, independency

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	8
2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	9
2.2 Tutkimusmenetelmä	9
2.3 Aineiston analyysi	10
3 NUORUUDEN KÄÄNNEKOHTIA.....	12
3.1 Nuoruus kehitysvaiheena.....	13
3.2 Haasteita nuoruudessa	15
3.3 Nuorten syrjäytyminen	17
4 TUKIASUMISEN MUODOT	19
4.1 Tukiasuminen ja tuettu asuminen	19
4.2 Tukiasumisen toteuttamistavat.....	20
4.3 Tukiasuminen Tampereella.....	21
4.4 Tiivistetty tukipalvelu asumiseen.....	23
5 NUORTEN KOKEMUKSIA TIIVIISTÄ TUETUSTA ASUMISESTA	27
5.1 Arki elämänhallinnan määrittäjänä	27
5.2 Tukimuodot Tiitu:ssa.....	29
5.3 Yhteisöllisyys itsenäistymisen tukijana.....	31
5.4 Tiiviillä tuella itsenäistymiseen	34
5.5 Tiiviin tuen merkitys nuorten näkökulmasta	35
5.5 Swot-analyysi Tiitu-projektin mahdollisuuksien ja uhkien kuvaajana	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
7 POHDINTA	44
LÄHTEET.....	45
LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Tiivistetty tukipalvelu asumiseen – projektissa mukana olleiden nuorten kokemuksia projektista ja sen tarjoamasta tiiviistä tuesta. Halusimme saada nuorten äänen kuuluviin ja selvittää minkälaista tukea he kokevat tarvitsevänsä ja miten he ovat kokeneet tiiviin tuen.

Opinnäytteemme koskee tiivistä tuettua asumista. Se ei ole kuitenkaan sama asia kuin tavallinen tuettu asuminen, jossa tuki on kevyempää. Termiä käytetään yläkäsitteenä erilaisille tukiasumisen muodoille mutta sillä viitataan myös tiiviimpään tuettuun asumiseen, jolloin se voidaan erottaa tavallisen tuetun asumisen käsitteestä. Noudatamme jälkimmäistä määrittelyä työmme kohdalla ja erottelemme nuo käsitteet toisistaan.

Tukiasumista on nykyään monenlaista, ja monelle eri asiakasryhmälle suunnattua. On olemassa kevyttä tukea ja tiiviimpää tukea. Tukiasuntoja on erikseen mielenterveyskuntoutujille ja päihdekuntoutujille, kehitysvammaisille sekä itsenäistyville nuorille. Monet tukiasumispalvelut ovat suunnattu usealle kohde-ryhmälle. Tiivistetty tukipalvelu asumisen – projekti, eli Tiitu-projekti on suunnattu nuorille. Projekti on lähtenyt liikkeelle tiiviin tuetun asumisen tarpeesta.

Suomessa oli tilastojen mukaan vuoden 2007 loppuun mennessä noin 1328 yksinäistä ja asunnottomia nuorta. Todellisuudessa asunnottomien nuorten määrä on kuitenkin noin kolminkertainen. Koska nuorten asunnottomuus tilastoituu huonosti, on todellinen asunnottomien nuorten määrä tilastoja suurempi. Riski ajautua asunnottomuus- ja syrjäytymiskierteeseen on ilmeinen niillä nuorilla, joilla on vaikeuksia päästä kiinni opiskeluun ja työelämään. Tällä hetkellä suurin potentiaalinen pitkäaikaisasunnottomien ryhmä ovat alle 25-vuotiaat. (Nuorten tuetun asumisen kansallinen hanke 2008–2011)

Keväällä 2007 Tampereen seudun Nuorisoonnot teki markkinatutkimus selvityksen, joka osoitti, että Tiitu-projektia vastaavaa palvelua ei ollut saatavilla

Tampereella. Tuetun asumisen palvelun piiriin on tullut yhä enemmän hakijoita, mutta kaikkia nuoria ei ole voitu asuttaa. Näille nuorille, joiden ongelmat ovat kasaantuneet, on ollut vaikea löytää juuri heille sopivaa palvelua Tampereelta tai lähikunnista. Tiitu-projektia lähdettiin kehittämään vastaamaan tähän tiiviin tuen tarpeeseen. (Projektisuunnitelma 2008–2010, Tiivistetty tukipalvelu asumiseen)

Halusimme tutkia kuinka projektissa mukana olevat nuoret kokevat tiiviin tuen. Meitä kiinnosti, minkälaisia tuentarpeita heillä on ja kuinka Tiitu -projekti on tukenut nuorten itsenäistymistä. Opinnäytetyöllämme halusimme selvittää nuorten itsenäistymiseen liittyviä haasteita ja kuinka tiivistetty tukipalvelu asumiseen voi vastata nuorten tuentarpeisiin.

Koska asunnottomien moniongelmaisuus on kasvanut, ja pelkästään asunnon saaminen ei aina riitä, tarvitaan myös tukea elämänhallintaan ja asumiseen. Tuen järjestäminen vaatii tietotaidon lisäämistä, sekä yhteistyötä asunto- ja sosiaalitoimen sekä kuntien ja järjestöjen välillä. Keskeisiä toimenpiteitä ovat vuokra-asuntojen tuotanto, tuetun asumisen järjestäminen sekä räätälöityjen ratkaisujen toteuttaminen. (Hynynen 2005, 3.)

Asunnon saaminen on usein lähtökohta yksilön kuntoutumiselle. Asunto toimii kivijalkana, joka mahdollistaa henkilön kokonaiselämäntilanteen selvittämisen, ongelmien syiden selvittämisen ja varhaisen puuttumisen. Tärkeää olisi, että syrjäytymisvaarassa olevia nuoria voitaisiin tukea löytämään oma paikkansa yhteiskunnassa. (Nuorten tuetun asumisen kansallinen hanke 2008–2011.) Juuri tähän tarpeeseen vastaa erilaiset tuetun asumisen palvelut ja myös Tiitu-projekti.

Työmme koostuu seitsemästä kappaleesta. Ensiksi käsittelemme työmme toteutusta ja sen tavoitteita. Sen jälkeen keskitymme nuoren aikuistumiseen ja itsenäistymiseen. Seuraavaksi paneudumme tukiasumiseen yleisesti, sen eri muotoihin sekä tukiasumisen tarjoajiin Tampereella. Tässä kappaleessa selvitämme myös, mikä Tiivistetty tukipalvelu asumiseen eli Tiitu-projekti on. Tämän jälkeen siirrymme käsittelemään nuorten kokemuksia käyttämiemme teemojen

mukaan. Otamme mukaan myös tutkimuksen tuloksia. Lopuksi tuomme esiin johtopäätöksiä työstä sekä omaa pohdintaa.

Teimme työn parityönä. Emme kuitenkaan jakaneet työtä selkeästi kahteen eri osaan, vaan molemmat osallistuivat jokaisen osa-alueen toteuttamiseen. Käytännön syistä ja ajankäytöstä johtuen, kirjoitimme molemmat ajoittain itsenäisesti, jonka jälkeen yhdistimme tuotoksemme. Iida Torkkeli keskittyi kuitenkin enemmän tulosten kirjaamiseen. Lotta Virta sen sijaan keskittyi enemmän teoriapohjan kokoamiseen. Olemme käytännössä kuitenkin molemmat osallistuneet jokaisen osa-alueen työstämiseen.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Kuulimme ensimmäisen kerran Tiitu-projektista kun yksi projektin työntekijöistä kävi koulullamme kertomassa projektista. Hän kertoi työstään sekä toiveistaan saada joku tekemään aiheesta opinnäytetyötä. Tiitu-projekti vaikutti todella mielenkiintoiselta. Meillä molemmilla oli myös toiveissa tehdä opinnäytetyö liittyen nuoriin, joten tartuimme heti tilaisuuteen.

Aiheeseen paremmin perehtyessämme huomasimme, että tukiasumisesta oli tehty melko vähän tutkimuksia. Tiitu- projekti koskee tiivistä tuettua asumista, josta aineistoa löytyy todella niukasti. Mielestämme aiheemme oli tarpeellinen kohde opinnäytetyölle, jotta aiheesta saataisiin enemmän tietoa. Tukiasumis- palvelut kuuluvat sosionomin tehtäväalueeseen ja mielestämme sosiaalialalle oli tärkeää saada lisää tutkimustietoa aiheesta.

Olimme yhteydessä Tiitu:n ohjaajiin keväällä 2009 ja sovimme ensimmäisen tapaamisajan. Perehdyimme Tiitu:n toimintaan paremmin ja keskustelimme työntekijöiden toiveista työmme suhteen. Valmistelimme tutkimussuunnitelmaamme syksyllä 2009. Saimme opinnäytetyön aiheen keväällä 2009. Syksyllä 2009 ryhdyimme tekemään tutkimussuunnitelmaa. Samaan aikaan vierailimme Tiitu:ssa ja tutustuimme työntekijöihin ja projektiin.

Päätimme toteuttaa opinnäytteemme kvalitatiivisena tutkimuksena. Luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Siinä tutkija nojaa havaintoihinsa ja käytyihin keskusteluihin tutkittavien kanssa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittava joukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 155.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole tarpeen olla suurta joukkoa tutkimusyksiköitä. (Alasuutari 1993, 21).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään laadullisia menetelmiä aineistoa hankittaessa. Nämä menetelmät mahdollistavat tutkittavan oman näkemyksen sekä ”äänen” esiin tulemisen. (Hirsjärvi ym 2003, 155.) Selkeä tutkimusmetodi on tarpeen, jotta voidaan erottaa tutkimustulokset haastatteluvastauksista. Tutkittaessa merkitysrakenteita, sitä miten ihmiset hahmottavat eri asioita, tulee ai-

neiston sisältää tekstiä jossa haastateltavat kertovat omin sanoin aiheesta. (Alasuutari 1993, 64–65.)

Keväällä 2010 aloitimme haastattelujen teon, jonka jälkeen litteroimme aineistomme. Litteroinnin jälkeen poimimme aineistosta jokaiseen teemaan liittyen vastauksia. Käytimme sisällönanalyysejä tulosten analysointiin. Työn edetessä olimme yhteydessä projektin ohjaajiin ja pyrimme varmistamaan, että työ tulisi sisältämään kaiken tarpeellisen heidänkin näkökulmastaan.

2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävämme on selvittää, Tiitu- projektin nuorten kokemuksia saamaansa tuesta. Tavoitteena on tuottaa tietoa projektista sekä siitä, miten asiakkaat itse kokivat sen tarpeellisuuden. Tutkimuskysymykset, joiden avulla pyrimme vastaamaan tutkimustehtävään, ovat:

1. Miten nuoret ovat kokeneet tiiviin tukemisen?
2. Miten TIITU- projekti on tukenut nuorten itsenäistymistä?

Tutkimuksella halusimme erityisesti selvittää tiiviin tuen merkitystä projektissa mukana olevien nuorten näkökulmasta.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Työssämme käytimme tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua. Nuorista kuusi asui haastatteluhetkellä Tiitu:n tukiasunnossa. Yksi oli jo muuttanut pois. Mielestämme oli tärkeää saada tutkimukseen mukaan myös ajatuksia jo pois muuttaneelta nuorelta. Haastateltavat olivat iältään 18–21 –vuotiaita.

Teemahaastattelu etenee tiettyjen, aiemmin valittujen teemojen ja niihin kuuluvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa korostuu ihmisten tulkinta asioista, merkitykset, joita he asioille antavat sekä se, miten merkitykset

vuorovaikutuksessa syntyvät. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48 Tuomen & Sarajärven 2009, 75 mukaan.) Teemahaastattelussa on tarkoitus löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävään tai sen tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Teemahaastattelussa aihepiirit on etukäteen päätetty, mutta niiden järjestys ja tarkka muoto puuttuvat. Haastattelijan tulee huolehtia siitä, että kaikki teemat käydään läpi mutta niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella. (Eskola & Vastamäki teoksessa Aaltola & Valli 2007, 27-28.)

Laadimme rungon haastattelulle ja mietimme erilaisia teemoja. Kävimme teemoja läpi Tiitu- projektin työntekijöiden kanssa. Aluksi niitä oli useampia mutta lopulta valitsimme haastattelun pohjaksi neljä teemaa: arki, tukimuodot, yhteisöllisyys ja itsenäistyminen. Jokaisen teeman kohdalle laadimme myös apukysymyksiä, jotka liittyivät teeman aihepiiriin. Teemojen arki, tukimuodot ja itsenäistyminen avulla pyrimme saamaan tietoa nuorten elämänhallintataidoista, tuen tarpeesta sekä Tiitu:n tarjoaman tuen merkityksestä. Yhteisöllisyys on yksi Tiitu-projektin työmuodoista. Valitsimme yhteisöllisyyden yhdeksi haastattelu-teemaksi, jotta voisimme tutkia yhteisöllisyyden merkitystä projektin nuorille. Haastatteluja tehdessämme annoimme teemat myös nuorten nähtäville, jotta haastattelu olisi mahdollisimman selkeä. Teemojen käsittelemisen järjestys vaihteli tutkittavien välillä, mutta pyrimme pitämään huolen siitä, että jokaisesta teemasta keskusteltiin. Joistakin teemoista saimme tietoa enemmän kuin toisista mutta kaikki teemat tulivat kuitenkin käsitellyiksi jokaisen haastateltavan kohdalla.

2.3 Aineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää analysoida aineisto mahdollisimman perusteellisesti ja merkittävään rooliin nousee tutkittavien tapausten laatu, ei määrä. (Eskola & Suoranta 1998, 18) Käytimme työssämme sisällönanalyysia aineistomme analyysissa.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa keskeisiksi havaitut käsitteet sekä teema-haastattelun tekovaiheessa syntyneet hypoteesit ohjaavat sisällönanalyysia. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 115). Sisällönanalyysi on menettelytapa, jonka avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Sen avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. Kerätty aineisto saadaan sisällönanalyysin avulla kuitenkin vain järjestettyä johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 105.) Käsitteitä yhdistelemällä saadaan aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysissa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä ja se perustuu tulkintaan ja päättelyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 115.)

Nauhoitimme haastattelut sanelukoneella jonka jälkeen kävimme niitä läpi tietokoneelta kuunnellen. Aloitimme aineiston analysoimisen litteroimalla haastattelut. Litteroinnilla tarkoitetaan, että tallennettu aineisto kirjoitetaan puhtaaksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 210). Me emme kirjoittaneet haastatteluja sanatarkasti kokonaisuudessaan puhtaaksi, vaan kirjoitimme ylös haastattelut teemojen mukaan. Jätimme siis pois materiaalia, joka ei ollut oleellista käyttämiemme teemojen kannalta.

Luimme aineistoa läpi saadaksemme siitä selkeämmän kuvan. Tämän jälkeen kävimme teemoja läpi ja analysoimme aineistoja juurikin noiden teemojen avulla. Jäsensimme aineistoa niin, että kirjoitimme teemojen alle tarkan kysymyksen, johon haimme vastausta. Näiden kysymysten alle taas haimme jokaisen haastateltavan aineistosta vastauksen. Etsimme vastauksista yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia mutta perehdyimme kuitenkin jokaiseen haastatteluun myös yksitellen. Valitsimme tarkempaan tarkasteluun tietoa, joka vastasi parhaiten tutkimuskysymyksiimme.

3 NUORUUDEN KÄÄNNEKOHTIA

Elämä koostuu eri vaiheista, joiden aikana ihminen muuttuu. Nuoruuteen kuuluu ruumiillinen ja henkinen mullistus, ja lapsesta kehittyy aikuinen. Nuoruusikä on yksilöitymisen toinen vaihe, ensimmäinen vaihe kuuluu lapsuuteen. Nuoren on irrottauduttava lapsuudesta pystyäkseen löytämään uuden identiteettinsä. Lapsenomaiset toiveet sekä ristiriidat ovat ajankohtaisia myös nuoruudessa, mikä mahdollistaa tulevan elämänlaadun parantamisen. (Aalberg & Siimes 2006, 11- 15.)

Aluksi lapsi on riippuvainen vanhemmistaan mutta kehityksen edetessä muiden suorittamat toiminnot sisäistyvät ja lapsi kulkee kohti autonomiaa. Itsenäistyminen tapahtuu vaiheittain ympäristössä, joka on lapselle turvallinen ja jossa hänestä välitetään. Aikuisuuteen siirrytään vaiheittain, ja nuori on välillä itsenäisyyteen pyrkivä ja välillä riippuvainen vanhemmistaan. Tässä vaiheessa nuori kohtaa uusia haasteita ja tunteen vieraudesta. Hän ihmettelee ”kuka minä olen?” Kypsyminen vaikuttaa nuoren kasvuun sekä kehitykseen. Kypsymisen taustalla ovat perimä, ympäristö ja nuoren oma aktiivisuus.

Aikuinen kykenee yleensä itsenäiseen toimintaan ja oman elämänsä hallintaan. Tutkittaessa nuorten aikuisten tavoitteita, on selvinnyt, että nuorten aikuisten pyrkimykset liittyvät perheen perustamiseen, ammatinvalintaan ja opiskeluun. (Anttila, Eronen, Kauppinen, Paavilainen & Salo 2006, 159.) Aikuiseksi kehittyäkseen nuoret tarvitsevat välittämistä. He tarvitsevat myös tilaa oppimiseen ja kehittymiseen sekä virheiden tekemiseen. Kuitenkin he tarvitsevat myös rajoja oppiakseen tuntemaan itsensä sekä yhteiskunnan ja ottamaan vastuuta. Aikuisten läsnäolo on nuorille tärkeää mutta nuoret tarvitsevat ikätovereitaankin, jotka auttavat kasvamisessa. Nuorten tulee saada uhmata. Yhteiskunnan vastaaminen uhmaamiseen on tärkeää aikuistumisen kannalta. (Aalberg & Siimes 2007, 129–130.)

Nuoren kehityksen ja elämäntilanteen arvioiminen on tärkeää, jotta heille voidaan suunnata oikeanlaista toimintaa. Usein nuorilla on halua ottaa itsenäisesti vastuuta mutta arviointi on aikuisen vastuulla, ja hänen tulee selvittää, riittävät-

kö nuoren voimavarat tietyn asian hoitamiseen. Arvioinnin tuloksena aikuinen pystyy seuraamaan nuoren kehitystä, ymmärtämään tämän käytöstä sekä huomaamaan mahdolliset erityistuen tarpeet. Nuoren ymmärtäminen vaatii halua ymmärtää tämän toimintaa. (Aaltonen ym. 2003, 105–106.) Tiitu:n tukeen hakeutuvien nuorten tarpeet ovat normaalin nuoren tarpeita. He tarvitsevat kuitenkin kukin eri syistä tiiviimpää tukea itsenäisen elämän aloittamiseen. Tiitu:ssa asuvien nuorten kohdalla kevyt tuki ei ole riittävää, vaan he tarvitsevat lähes päivittäistä ohjausta ja elämönhallintataitojen opettelua.

Myös Tiitu:ssa asuvilla nuorilla on kaikilla hieman erilaiset lähtökohdat ja elämäntilanne. Osa on muuttanut suoraan kotoa vanhempien luota, jolloin nuorella ei ole vielä lainkaan kokemusta itsenäisestä asumisesta. Osa sen sijaan on jo ehtinyt asumaan omillaan, mutta jostain syystä itsenäinen elämä ei ole onnistunut ja elämönhallintataidot eivät ole vielä riittäneet. Ongelmaksi on usein muodostunut rahankäyttö ja asunnon siisteydestä ja kunnosta huolehtiminen. Taustalla on joidenkin kohdalla myös kotiutumisen esimerkiksi lastensuojelulaitoksesta.

3.1 Nuoruus kehitysvaiheena

Nuorisolaissa nuoreksi määritellään alle 29- vuotiaat. Laissa ei kuitenkaan määritellä nuoruuden alarajaa. (Nuorisolaki 72/2006) Juridisen aseman perusteella nuoruus taas päättyy 18- vuotiaana, jolloin saavutetaan täysi-ikäisyys. Nuoruus voidaan iän lisäksi määritellä biologisen tai psykologisen kehitysvaiheen perusteella tai institutionaalisen ”sijainnin” perusteella, tarkoittaen koulutusinstituutioon kuulumista. Nuoruutta voidaan tarkastella myös sosiaalisen kanssakäymisen perusteella, jolloin huomio nuoruuden määrittelyssä kiinnittyy kaveruussuhteisiin, ei vielä vakinaisiin parisuhteisiin. Toiminnan luonteen perusteella nuoruus määritellään ajaksi, jolloin ihminen kokeilee, rikkoo rajoja ja sitoutuu vain hetkeksi. Nuoruus voi määrittyä myös kulttuuristen tunnusmerkkien perusteella. (Nivala E & Saastamoinen M 2007,11.)

Nuoren kehityksen kannalta kapinointi on merkityksellistä, se kertoo nuoren halusta itsenäistyä. Nuori pyrkii pois aikuisen vaikutusvallalta ja liialliselta päätöksenteolta. (Aaltonen ym. 2003, 156–157.) Oikeus aikuisuuteen on taisteltava. Nuoren tulee kokea henkilökohtaisia voittoja mutta myös kestää häviöitä. Nuorelle ei saisi antaa liikaa vastuuta kasvun ollessa kesken. Nuori tarvitsee yhä rajoja, jottei hän tekisi vääriä ratkaisuja. Nuoren käyttäytymishäiriöt ja ongelmat pahentuvat helposti jos ympäristö ei hoida tehtäväänsä nuoren kasvun tukemisessa. (Aalberg & Siimes 2007, 125–127.)

Nuoruus on ristiriitojen aikaa. Toisaalta nuoruus on unelmien ja mahdollisuuksien sekä vapauden aikaa mutta toisaalta se on kaoottista ja uhkaavaa. Nuoren täytyy jo ottaa vastuuta mutta hän ei ole kuitenkaan valmis vielä aikuiseksi. Nuoreksi kutsutaan ihmistä, joka elää välivaiheessa. Hän ei ole enää lapsi mutta ei vielä aikuinenkaan. (Nivala & Saastamoinen 2007, 10.)

Jälkinuoruuteen kuuluvat ikävuodet 18–22. Tässä vaiheessa vanhemmista irrottautuminen on edennyt siten, että nuori voi jo lähestyä heitä tasa-arvoisemmin. Nuori arvostaa omaa ja muiden yksityisyyttä ja kyky empatiaan lisääntyy. Nuori näkee itsensä osana yhteiskuntaa, ja hän alkaa kantaa omaa osaansa vastuusta. (Aalberg & Siimes 2007, 70–71.)

Nykynuori elää muuttuvassa jälkimodernissa yhteiskunnassa, joka antaa mahdollisuuksia mutta asettaa samalla riskejä ja uhkakuvia. Modernisaation taustalla on voimakas yksilöitymiskehitys, jonka edetessä riippumattomuus muista ihmisistä lisääntyy mutta samalla riippuvuus palkkatuloista ja kulutuksesta lisääntyy, mikä tekee elämänhallinnasta yhä vaikeampaa. Elinikäinen oppiminen on keskeistä jälkimodernissa yhteiskunnassa. Nuoren tulee osata työllistää ja markkinoida omaa osaamistaan, mikä asettaa haasteita niin nuorille kuin heidän kanssa työtä tekevillekin. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén, 2003 40–41.)

3.2 Haasteita nuoruudessa

Suomessa kotona asumista on perinteisesti ajateltu aikuistumisen sekä itsenäistymisen näkökulmasta. Eläminen on sitä hankalampaa, mitä kauemmin nuoret asuvat kotona. Lapsuuden kodista irtautumisen syyt ovat pikemminkin taloudellisia ja sosiaalisia kuin ikäsidonnoisia. Vanhempien luona asutaan usein siksi, että taloudellinen tilanne ei riitä omilleen muuttoon. (Raitanen teoksessa Kuure 2001, 98-99.) Lapsuudenkodissa viihtyi vuonna 1995 alle puolet alle 21-vuotiaista. Vuonna 2007 enää alle kolmasosa alle 21-vuotiaista asui vanhempiensa luona. Tähän muutokseen on osaltaan vaikuttanut asuntojen saatavuus ja kohtuullinen hinta. (Nuoret muuttavat omilleen yhä nuorempina 2009.) Itsenäistymiseen vaikuttaa myös paljon vanhempien antama taloudellinen tuki. Halukkuus lähteä kotoa on suurimmillaan 20-24 vuoden ikäisenä. Keskimäärin kuitenkin nuoret ovat muuttaneet ensi asuntoonsa alle 20-vuotiaina. Naiset muuttavat omaan asuntoon keskimäärin vuotta aiemmin miehiä. (Raitanen teoksessa Kuure 2001, 98-99.)

Helena Laaksosen mukaan haasteita aikuisuuteen tuo se, että nuoren tulee olla valmis kouluttautumaan useammin kuin kerran ja sopeutumaan epävarmuuteen. Tulee myös olla joustava ja valmis epätyypillisiin työsuhteisiin. Koulutuksen pitkittyminen sekä joustavat työsuhteet alentavat nuorten taloudellista asemaa. Tämän vuoksi on yllättävää, että nuorten kotoa muutto ei ole siirtynyt myöhemmäksi vaan se on pikemminkin aikaistunut. Tätä selittää kuitenkin sama heikentynyt talouden tila ja sen seuraukset. Nuoret joutuvat lähtemään kauaksikin opiskelun ja työn perässä. (Laaksosen teoksessa Kuure 2001, 94.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa nuoren kotona pysymisen syyt voivat olla toisistaan hyvinkin poikkeavia. Kotoa muuttaminen nähdään usein itsenäistymisen symbolina, ja vanhempien luona asuvia nuoria ei pidetä itsenäisinä. Todellisuudessa nuori voi kuitenkin olla itsenäinen aikuinen, mutta ei esimerkiksi taloudellisista, sosiaalisista tai fysiologisista syistä pysty vielä muuttamaan omilleen. Yhteiskunnallisena ilmiönä nuoren itsenäistyminen on ristiriitainen ilmiö. Todellisuudessa on paljon nuoria, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen. On kuitenkin myös paljon nuoria, jotka ovat valmiita itsenäiseen elämään. Kuitenkin esimerkiksi opiskelu tai epävarmuus tulevaisuuden suunnitelmista eivät motivoi

nuorta muuttamaan kotoa. Saattaa myös olla, että nuori asuu omillaan, mutta ei ole täysin itsenäinen. Nuori voi olla riippuvainen vanhempien taloudellisesta tuesta, ja tarvitsee vanhempien apua arjessa selviytymisessä. Kotoa muuttaminen ei siis aina tarkoita nuoren kohdalla samaa kuin itsenäistyminen. (Aikuisten koti 2010, D4.)

Nuoren itsenäistyessä hänen elämänsä on usein jatkuvaa tunnemyrskyä, jossa erityisesti kodin tuki ja turva ovat tärkeässä asemassa. Nuori saattaa vaikuttaa ulkopuolisen silmiin kypsältä, itsenäiseltä ja käytös saattaa olla hyvinkin aikuismaista. Nuoren tunteet saattavat vaihdella paljon ja käytös saattaa varsinkin perheen kesken olla kapinoivaa. Nuorella on halu kokeilla uusia asioita, myös niitä kiellettyjä. Nuoruuteen kuuluu rajojen kokeilu ja oman identiteetin etsiminen. (Aaltonen ym. 2003, 156.) Nuori tarvitsee turvallisen ympäristön, jossa hän voi kokeilla rajoja. Nuori tarvitsee välittämistä, tukea ja tiedon siitä, että hän ei ole yksin. Perheen haasteena on ymmärtää nuoren käyttäytymistä ja tunnistaa se osaksi nuoruuteen kuuluvaa kehitystä. (Aaltonen ym. 2003, 156-157.)

Itsenäistymiseen kuuluu olennaisena osana myös muuttaminen pois kotoa omaan asuntoon. Joillakin nuorilla muutto ensimmäiseen omaan asuntoon voi tulla vastaan jo hyvinkin nuorella iällä. Syynä tähän on usein opiskelupaikka toisella paikkakunnalla. Oma asunto symboloi itsenäistä elämää ja irtautumista vanhemmista. Monilla nuorilla itsenäinen elämä ja sen mukanaan tuoma vastuunotto sujuvat ongelmitta. Joillekin kuitenkin vastuu ja omasta taloudesta huolehtiminen tuottavat erilaisia ongelmia. On myös paljon nuoria, jotka eivät muuta ensimmäiseen omaan asuntoon kotoa vanhempien luota. Sen sijaan he ovat saattaneet viettää vuosiakin lastensuojelulaitoksissa tai sijaisperheissä. Lähtökohdat itsenäiseen asumiseen ovat jokaisen nuoren kohdalla hyvin erilaiset. Näin ollen myös nuorten tuen tarpeet ovat erilaisia.

Tiitu-projektissa harjoitellaan elämänhallintaa. Aaltosen ym. mukaan tunne siitä, miten pystyy hallitsemaan elämäänsä, vaikuttaa nuoren elämäntapaan ja elämänkulkuun. Sisäinen elämänhallinta on yksilön kyky sopeutua eri tilanteisiin sekä olosuhteisiin, joita elämä tuo tullessaan. Ulkoinen elämänhallinta taas on sitä, miten paljon yksilö kokee pystyvänsä vaikuttamaan elämäänsä. Se on kyky ohjata itse omaa elämää niin, että ulkoiset, itsestä riippumattomat tekijät

eivät pääse siihen vaikuttamaan. Yksilön itselleen asettamat tavoitteet kuuluvat myös tähän ulkoiseen elämänhallintaan. Oman asunnon hankkiminen onkin yksi ulkoisen elämänhallinnan tavoittelun tärkeä vaihe. Elämänhallinta ja hyvinvointi liittyvät merkittävästi toisiinsa. (Aaltonen ym. 2003, 185-186.)

3.3 Nuorten syrjäytyminen

Anna-Liisa Lämsä (1999) toteaa artikkelissaan, että syrjäytymisellä tarkoitetaan tavallisimmin syrjäytymisvaaraa. Nuoruutta pidetään ”syrjäytymisherkkänä” ikävaiheena, nuoruuden elämänvaiheen ja siihen liittyvien muutosten vuoksi.

Kehitysvaiheiden mukaan nuoren elämän ajatellaan noudattavan tiettyjä kulttuurin lainalaisuuksia. Näitä lainalaisuuksia ovat peruskoulusta jatko-opintoihin hakeutuminen, työelämään siirtyminen ja perheen perustaminen. Jos nuori ei kuitenkaan mahdu näihin raameihin, hänen ajatellaan olevan syrjäytymisvaarassa. (Veivo & Vilppola 1998, 47)

Tiitu:un hakeutuvat nuoret ovat syrjäytymisvaarassa olevia tai jo syrjäytyneitä nuoria. Elämänhallintataidot ovat näillä nuorilla puutteelliset ja opiskelu on usein jäänyt kesken tai sitä on ylipäättäen vaikea aloittaa tai saattaa loppuun. Niillä nuorilla, joilla on vaikeuksia päästä kiinni opiskeluun ja työelämään on myös suuri riski syrjäytyä.

Nuoren tuentarve voi vaihdella itsenäisestä selviytymisestä täydelliseen riippuvuuteen. Tuentarpeesta riippuen nuori siirtyy yleisen palvelujärjestelmän tarjoamista palveluista avohuollon tukijärjestelmien kautta erityispalveluihin. Eri-tyispalvelut mahdollistavat täydellisen hoivan syrjäytyneelle nuorelle. Selviytyminen ja syrjäytyminen viittaavat prosessin suuntaan, eli siihen kumpaa ääripäätä kohti nuori on menossa, elämänhallintaa vai elämänhallinnan täydellistä menettämistä. (Lämsä 1999, 55.)

Nuoren mahdollisuudet selviytymiseen ovat yhteydessä voimavara- ja ratkaisukeskeisyyteen. Nuori pystyy selviytyessään ratkaisemaan arkielämässä kohtaamiaan ongelmia. Ongelmien ratkaisu onnistuu joko nuoren omien voimavaro-

jen tai lähiyhteisön ja yhteiskunnan palvelujärjestelmän tuen avulla. Selviytyminen on yhteydessä nuoren elämänhallintaresurssien hallintaan sekä hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunteeseen. (Lämsä 1999, 55.)

Kohti nuoren syrjäytymistä etenevä prosessi liittyy ongelmakeskeisyyteen, jolloin huomion kohteena ovat nuoren elämänhallintaresurssien puutteet tai erilaisiin riskitekijöihin liittyvät uhkakuvat. Ongelmat voivat liittyä nuoren koulumenestykseen ja kouluun sopeutumiseen tai nuoren tai nuoren ja vanhempien väliseen suhteeseen. Ongelmat voivat liittyä myös vapaa-aikaan, kuten esimerkiksi päihdeongelma. Ongelmien kasaantuessa niiden syitä ja seurauksia on usein mahdoton erottaa toisistaan. Nuoren syrjäytyessä hän syrjäytyy normaalina pidettävästä psykososiaalisesta kehityksestä. (Lämsä 1999, 55–56.)

4 TUKIASUMISEN MUODOT

Sosiaalihuoltolaki säättää kunnan asumispalveluita. Sen mukaan asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä. Asumispalveluja annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä. (Sosiaalihuoltolaki 710/1982.) Perustuslain 19§:n mukaan julkisen vallan on edistettävä jokaisen oikeutta asuntoon sekä tukea asumisen omatoimista järjestämistä. (Suomen perustuslaki 731/1999).

Laitosten hajauttaminen ja laitoshoidon roolin supistaminen on merkinnyt asumispalvelujen käyttäjämäärien tasaista kasvua. Kunnille on annettu aiempaa suuremmat valtuudet päättää palveluiden rahoituksesta ja järjestämisestä. Näin ollen palveluita voivat tuottaa kuntien ohella myös yksityiset yritykset ja järjestöt. (Harjajärvi, Kairi, Kuusterä & Miettinen 2009, 5.)

4.1 Tukiasuminen ja tuettu asuminen

Tuetussa asumisessa tuki ei välttämättä ole niin tiivistä kuin tukiasumisessa. Tuen tarjoaja voi tuetussa asumisessa olla ei-ammattilinenkin taho. Asukas asuu itsenäisesti ollessaan kuitenkin jonkin tukimuodon piirissä. Tarjottava tuki määritellään asukkaan tarpeiden mukaan niin, että toiselle se voi olla arjen taitojen opettelua ja toiselle keskustelevaa tukea. (Merjokari 2001, 4 Riihelän & Ventelän 2002, 26 mukaan.)

Tukiasuminen taas on säänneltyä sosiaalipalvelua ja tiiviimpää tukea tarjoava asumismuoto, johon kuuluu ammatillinen tuki-kontrolli-asiakassuhde. (Raitakari 2003, 17 Kempvaisen 2009, 7 mukaan.) Tukiasumisen määritelmät ovat muuttuneet sen historian aikana mutta nykyisin tukiasuminen määritellään asumismuodoksi, joka tukee omatoimista suoriutumista ja joka on tarkoitettu henkilölle, jolla on tarve kuntouttavalle tai muulle tuelle mahdollistaakseen itsenäisen asumisensa. Tukiasuminen voi olla pysyvä asumismuoto, mutta usein se on vain

välivaihe, ennen itsenäiseen asumiseen siirtymistä. (STM- määräyskokoelma Riihelän & Ventelän 2002, 25 mukaan.) Se tukee itsenäistä suoriutumista ja perustuu päävuokralaissuhteeseen. Tukiasunnossa asuvan on tarkoitus siirtyä asumisjakson jälkeen itsenäiseen asumiseen, ja hänellä on tukihenkilö, joka tapaa häntä useasti. (Rissanen, Pekkanen & Mattila 2004, 12 Kempvaisen 2009, 7 mukaan) Usein tukiasunnot sijaitsevat muun asutuksen joukossa, eikä erillisissä taloissa. Tämä erottaa tukiasumisen selkeästi palveluasumisesta. (emt. Kempvaisen 2009, 8 mukaan)

Tarkasteltaessa asumispalveluita esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien kohdalta, voidaan törmätä seuraaviin termeihin: ryhmäkoti, pienkoti, palvelutalo, palveluasunto, asuntola, valvottu asuntola, kuntoutuskoti ja tukiasunto. Tuettu asuminen määritellään omassa kodissa asumiseksi, vuokra-, omistus-, tai muussa vastaavassa asunnossa. (Harjajärvi, Kairi, Kuusterä & Miettinen 2009, 10.)

Tukiasumisen palveluihin hakeutuvat useimmiten nuoret aikuiset, keski-ikäiset ja vanhuuden kynnyksellä olevat miehet sekä naiset. Asumisajat vaihtelevat tukiasumisessa paljon. Yleistä kuitenkin on, että tuen tarve jatkuu vielä tukiasumisen loputtua jossakin muodossa. (Hynynen 2005, 161–162.)

Asumisen tukeminen on kokonaisvaltaista elämisen ja arjessa selviytymisen tukemista. Tuki mahdollistaa asumisen onnistumisen aluksi tuetusti ja vähitellen itsenäisemmin. Usein tuen toteuttamisessa käytetään niin konkreettista arjen asioissa auttamista kuin psykososiaalista tukea. (Hynynen 2005, 161–162.)

4.2 Tukiasumisen toteuttamistavat

Niin lastensuojeluun kuin mielenterveys- ja päihdetyöhönkin on vakiintunut tukiasuminen palvelumuotona. 1970- luvulla haluttiin tukea erityisryhmien asuttamista, ja tukiasuminen nousi yhdeksi keinoksi. Näihin asumisen erityisryhmiin katsotaan usein kuuluviksi vammaiset, pakolaiset, päihde- ja mielenterveysasiakkaat, vankilasta vapautuneet sekä nuoret. Nämä ryhmät tarvitsevat yleensä

kohtuuhintaisen asunnon sekä tarpeeksi tukea, jotta asuminen sujuu. (Raitakari 2006, 51.)

Tukiasumisella on useita toteuttamistapoja. Yksi on se, että esimerkiksi lastensuojeluyksikön läheisyydessä sijaitsee asuntoja nuorten itsenäistymistä varten. Tällöin samat työntekijät jatkavat nuoren kanssa työskentelyä. Toinen vaihtoehto on, että osa sosiaalitoimen asunnoista otetaan nuorten tukiasuntokäyttöön, jolloin nuoren lähityöntekijänä toimii kunnan sosiaalityöntekijä. Kolmas toteuttamistapa on projektikehittäminen. Tällöin jonkin yhdistyksen tai sosiaalitoimen projekti järjestää tukiasumista nuorille. Asunnot eivät ole projektin omassa hallinnassa vaan jokin yksityinen vuokranantaja tai vuokrataloyhtiö. Neljännen tukiasumisen mallin tarjoavat tahot, jotka omistavat tai vuokraavat asuntoja. Viides vaihtoehto se, että Raha-automaattiyhdistyksen tukema lastensuojelujärjestön projekti tuottaa nuorten tiivistä tukipalvelua. Tällainen projekti on ostopalvelullista sosiaalipalvelua. (Raitakari, S 2006, 54.)

4.3 Tukiasuminen Tampereella

Tampereella on monia eri tahoja, jotka tarjoavat tuettua asumista monille eri kohderyhmille. Tuki näissä palveluissa on kuitenkin kevyempää kuin Tiitu-projektin tarjoama tiivis tuki.

Tampereen Seudun Nuorisoasunnot ry, eli Tasna on vuonna 1989 perustettu yhdistys. Yhdistys toimii nuorten asumisolojen parantamiseksi mm. edistämällä nuorille tarkoitettujen, voittoa tavoittelemattomien asuntojen aikaansaamista. Tässä tarkoituksessa yhdistys on perustanut Kiinteistö Oy Kullervon. Nuori Kullervo Oy sen sijaan tuottaa erilaisia tukimuotoja itsenäistyville nuorille. Vuonna 2009 nuorisoasuntoja on Tampereella 95 kappaletta ja asunnoissa asuu yli 100 nuorta. (Tampereen Seudun Nuorisoasunnot)

Tasna tarjoaa itsenäistyville nuorille myös tuettua asumista, jonka tarkoituksena on tukea nuoren muuttoa itsenäiseen asumiseen sekä tukea nuorta elämän eri osa-alueilla. Tuetun asumisen kohderyhmänä ovat kaikki nuorisoasuntoja hakevat ja nuorisoasunnoissa asuvat 17-25-vuotiaat nuoret, jotka ovat tuen ja oh-

jauksen tarpeessa. Kaikki nuorisoasunnoissa asuvat ovat oikeutettuja tukeen. Tukea kuitenkin tarvitsee vain 15-20 prosenttia asukkaista. Heillä on tarvetta henkilökohtaiseen ohjaukseen, jota he saavat asumisohjaajalta. (Tampereen Seudun Nuorisoasunnot)

Tukea tarvitsevan nuoren kanssa käydään keskusteluita hänen elämäntilanteestaan ja selvitetään nuoren taustaa yhteistyössä nuoren verkoston kanssa. Nuorille tehdään yleensä 2-6 kuukauden määräaikainen vuokrasopimus, jota on mahdollista jatkaa viiden vuoden määräajan loppuun. Työmenetelminä ovat keskustelut, vuokravalvonta, kotikäynnit, hoitoonohjaus, muistutukset, varoitukset yms. sekä yhteistyö muiden viranomaisten ja verkoston kanssa. (Tampereen Seudun Nuorisoasunnot)

Tampereella tiivistä tuettua asumista tarjoaa myös Setlementti naapurin Nuorten tuettu asuminen TUAS. TUAS:in palvelut ovat tarkoitettu alle 25-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tukea itsenäisen elämän aloittamisessa. Siellä nuori tapaa ohjaajaa pääasiassa 1-2 kertaa viikossa. (Setlementti naapuri)

Tampereen A-killan asunnot on tarkoitettu henkilöille, jotka yrittävät päästä eroon päihteistä. Tukiasunnoissa asuminen nähdään välivaiheena ennen siirtymistä omaan asuntoon. Asukkaita tuetaan itsenäiseen toimimiseen ja heitä kannustetaan osallistumaan harraste- ja ryhmätoimintaan. (Tampereen A-killat ry)

Myös Siltavalmennuksen Asuntosilta tarjoaa tukea asumiseen ja arkeen. Se on tarkoitettu nuorille, jotka hyötyvät yksilöllisestä ohjauksesta ja tuesta sekä ovat valmiita sitoutumaan yhteistyöhön. Tuen avulla voidaan myös varmistaa asiakkaan koulutuksen tai työn jatkuvuus. Tukea annetaan tarpeen mukaan myös nuoren aiemmin itse vuokraamaan asuntoon. (Siltavalmennus)

ASPA palvelut Oy Tampereen Tesoman yksikkö tarjoaa yksilöllisiä asumista tukevia palveluita mielenterveyskuntoutujille. Asumisen palvelut ovat elämähallintaan liittyviä palveluita, jotka muodostuvat arkisin tapahtuvista kotikäynneistä, ryhmätoiminnasta ja puhelintuesta. Jokaisen asukkaan kanssa tehdään

yhdessä asumispalvelusopimus ja – suunnitelma, jota sitoudutaan noudattamaan. Asunnot sijaitsevat tavallisessa asuinympäristössä. (ASPA palvelut)

SiniVida Oy:llä on Tampereen Hervannassa 25 tukiasuntoa, jotka ovat integroitu kahteen Ässäkotien vuokrataloon. SiniVida on Medividan ja Sininauhayhdistyksen yhteinen yksityinen yritys. SiniVida tarjoaa tukea ja ohjausta asumiseen ja elämänhallintaan. Sinividan tuki määritellään kunkin asiakkaan kohdalla erikseen tekemällä tukisopimus. Ohjaajat ovat yhteydessä asiakkaan sosiaalityöntekijään ja muihin hoitaviin tahoihin. Asukkaita ohjataan erilaisiin päivätoimintoihin kunkin omien valmiuksien mukaan. Asukkaita ohjataan myös työ- ja opiskelupaikan haussa ja huolehditaan sosiaaliturvaan ja erilaisiin Kelan tukiin liittyvistä asioista.

Kaikki nämä palvelut tarjoavat Tampereella tukea itsenäiseen asumiseen. Osa palveluista on suunnattu päihde- ja mielenterveysongelmallisille, osa on ensisijaisesti suunnattu nuorille, jotka tarvitsevat tukea asumiseen ja elämänhallintaan. Tiitun tarjoama tuki eroaa muista tukiasumisen palveluista tarjoamalla nuorille tiivistä kuutena päivänä viikossa tapahtuvaa tukea. Seuraavassa kappaleessa kerromme tarkemmin Tiitu-projektista.

4.4 Tiivistetty tukipalvelu asumiseen

Tasna, eli Tampereen seudun nuorisoasunnot ry. Yhdistys on perustettu vuonna 1989, ja sen tarkoituksena on parantaa nuorten asunto-oloja. Tasna puolestaan kuuluu NAL:iin, eli Nuorisoasuntoliittoon. (Malkamäki 2010, 13.) Tiitu on Tasnan toteuttama hanke, jossa tehdään tiivistä yhteistyötä Tampereen Vuokratalosäätiön (VTS) kanssa. (Projektisuunnitelma 2008-2010) Tiitu-projektin on tarkoitus luoda palvelumalli, joka vastaa lisääntyneeseen vahvemman ja tiiviin tuen tarpeeseen. (Projektisuunnitelma 2008–2010.)

Edellisistä projekteista saadut tulokset osoittivat tiiviimmän tuen palvelun tarpeen, sillä nuorille, joiden ongelmat ovat kasaantuneet, ei ole ollut tarjolla sopivaa palvelua. Heitä ei oteta hoitolaitoksiin ja yksin asuminen ei ole mahdollista. (Projektisuunnitelma 2008-2010.)

Tiitu-projekti on aloitettu vuonna 2008 ja se on Raha-automaattiyhdistyksen tukema. Tiitu-projekti on Nuorisoasuntoliitto ry:n paikallisyhdistyksen, Tampereen seudun Nuorisoasunnot ry: projektin, joka on suunnattu 17- 25-vuotiaille Pirkanmaalaisille nuorille. Tiitu:n kohteena ovat päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, lastensuojelulaitoksista siirtyvät nuoret, maahanmuuttajanuoret sekä ADHD-, ja Asperger nuoret. Tiitu-projektin tarjoama tuki on myös nuorille, jotka ovat kriisiytyneet entisessä asumisessaan. (Tiitun harjoittelijalle – kansioista) Tiitu:un tullaan usein sosiaalitoimen kautta. Merkittävimpiä yhteistyökumppaneita ovat sosiaali-, asunto- ja mielenterveysviranomaiset sekä Tampereen muut tuettua asumista tarjoavat tahot. (Tampereen Seudun Nuorisoasunnot ry 2010.)

Tiituun ei voi tulla nuori, joka on aikaisemmin rikkonut Tampereen vuokratalosäätiön (VTS) asuntoja tai jolla on vuokravelkaa VTS:lle. Tiitu ei myöskään ole tarkoitettu niille, joilla on akuutti mielenterveys- tai päihdeongelma, persoonallisuushäiriö tai sellainen ahdistuneisuushäiriö, että nuori ei kykene toimimaan ryhmässä.

Tiitu sijaitsee Kaukajärvellä VTS:n vuokrakerrostalossa, jonka 27:tä huoneistosta tällä hetkellä 9 on Tiitu:n käytössä. Projektikausi loppuu tammikuussa 2011, jonka jälkeen se on tuotteistettu palvelukokonaisuus. (Malkamäki 2010, 13.) Projektin työntekijöiden työpaikkana toimii Kerho, joka on rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa sijaitseva kerhotila. Työntekijät työskentelevät samassa rakennuksessa, jossa nuorten asunnot sijaitsevat. Tiitu:ssa työskentelee kolme ohjaajaa. Ohjaajista kaksi on koulutukseltaan sosionomeja ja yksi on yhteisöpedagogi. Ohjaajat työskentelevät kolmessa vuorossa; aamu-, väli- ja iltavuorossa. Ohjaaja on paikalla kerhotiloissa arkipäivisin klo 20 saakka, lauantaisin klo 17.30 saakka ja sunnuntaina ohjaaja on puhelimitse asukkaiden tavoitettavissa klo 10.00-22.00. Työntekijä päivystää myös muina päivinä klo 22.00 asti. Ohjaajat ovat tavoitettavissa jokaisena viikonpäivänä.

Tavoitteena on luoda nuorelle onnistumisen kokemuksia, vahvistaa nuoren asumiskykyä, kehittää vastuullisuutta ja vuorovaikutustaitoja, ennaltaehkäistä negatiivisia kokemuksia sekä kehittää elämänhallintataitoja ja sosiaalisia taitoja. Tiitu:ssa käytettävät menetelmät ovat yhteisöllisiä sekä ratkaisu- ja voimavara-

keskeisiä. Yhteisöllisyys tarkoittaa sitä, että nuoret sitoutuvat osallistumaan yhteisöpalaveriin ja pienryhmätoimintaan. Ratkaisu- ja voimavarakeskeinen työ on asiakaslähtöistä. Nuori asettaa itse omat tavoitteensa eikä vain sopeudu työntekijän näkemykseen. Työssä hyödynnetään nuoren taitoja ja osaamista tavoitteiden saavuttamisessa. (Mikä Tiitu?) Tiitu:ssa vietetyn ajan jälkeen nuorella on paremmat perustat itsenäiseen asumiseen mutta tarpeen vaatiessa nuori voi vielä jatkaa asumista kevyemmässä tuessa Tampereen Seudun Nuorisoasunnot ry:n piirissä tai jonkun muun palveluntarjoajan tuessa.(Mikä Tiitu?)

Työntekijöiden työtila ja samalla yhteisen toiminnan tila on talon kerhotila. Työntekijöillä on maanantai aamupäivisin palaveri, jossa edellisen viikon päivystävä ohjaaja kertoo menneen viikon kuulumiset. Palaverissa suunnitellaan samalla alkavaa viikkoa. Työntekijät tekevät töitä kolmessa vuorossa, joita ovat aamuvuoro, välivuoro ja iltavuoro. (Mikä Tiitu?)

Joku ohjaajista on päivystysvuorossa koko viikon. Päivystysvuoro on kiertävä. Päivystysvuoron jälkeen ohjaajan seuraava työviikko on nelipäiväinen ja seuraavalla viikolla viisipäiväinen. Päivystävän ohjaajan vuorot sijoittuvat useimmiten iltaan. Tällöin hänellä on tilaisuus viettää eniten aikaa nuorten kanssa ryhmätoimintojen parissa. Päivystäjän vastuulla ovat yhteisöpalaverin ja ruuan maailma -ryhmän ohjaaminen. Hän hoitaa myös perjantaiset kotikäynnit. (Mikä Tiitu?)

Työntekijät pitävät päivärapporttia kaikista nuorten tekemisistä, sanomisista ja menemisistä. Päivärapporttia täytetään päivän edetessä ja tapahtumien myötä. Raporttiin merkitään sosiaalitoimen ja muut vastaavat käynnit sekä se, kuinka monta kertaa nuori on kerhotiloissa käynyt, mihin ryhmätoimintoihin hän on osallistunut ja jos nuori ei ole osallistunut toimintaan. Raporttiin merkitään myös se, millä mielellä nuori on näyttänyt olevan ja mistä asioista hänen kanssaan on puhuttu. (Mikä Tiitu?)

Päivärapporttien lisäksi nuorista tehdään kuukausittain kuukausiraportti. Kuukausiraportti on yhteenveto nuoren kuulumisista ja se laaditaan päivärapporttien pohjalta. Lisäksi siihen merkitään tunteina se, miten paljon nuori on osallistunut

yhteiseen toimintaan ja yksilöohjaukseen. Kuukausiraportit lähetetään niiden tilaajille, joita useimmiten ovat nuorten sosiaalityöntekijät. (Mikä Tiitu?)

Toisaalta arkikeskeinen työ on korjaavaa puuttumista sosialisatioprosessiin. Sosiaalialan työssä tuetaan yksilön oppimista, harjaantumista ja haltuun ottamista sellaisten taitojen kohdalla, jotka ovat jääneet ottamatta haltuun yksilön luonnollisessa sosialisatioprosessissa. Työssä autetaan yksilöä myös hahmottamaan itseään ajallisessa, paikallisessa ja toiminnallisessa yhteydessä sekä autetaan häntä kehittymään valitsijaksi, vastuun ottajaksi ja vaikuttajaksi suhteessa itseensä ja ympäristöönsä. (Dal Maso 2001, 84.)

Sosiaalialan työn tavoitteena on kokonaisvaltainen muutostyö, ei yksittäisen toiminnan oppiminen. On saatava aikaan muutostyö, joka käynnistyy yksilön mahdollisuuksista ja kyvyistä sekä tähtää yksilön itsenäisyyteen. Tämä pätee myös työskennellessä ryhmän kanssa. Työskentelyltä odotetaan vaikuttamista sellaisiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, jotka estävät yksilöiden arjen sujumista. Kun sosiaalialan työprosessin keskiöön asetetaan arkielämä, suuntautuu työn tekeminen siten, asiakkaat nähdään yhdessä toimijoina eikä työnkohteina. (Dal Maso 2001, 84.)

Keskeisiä arjesta lähteviä, sosiaalialaan kuuluvia prosesseja ovat vastuullisen aikuisuuden kehittyminen, yksilöityminen ja yksilöitymisprosessi ja emansipaatioprosessi. Työntekijän on tarjottava asiakkaalle välineet, joiden avulla hän pääsee kohti vastuullista aikuisuutta. Yksilöityminen auttaa yksilöä ymmärtämään itseään niin sisäisesti kuin suhteessa toimintaansaakin. Yksilö kokee itsensä muista erilliseksi, jonka mielipiteet ja tunteet otetaan vakavasti. Sosiaalialan työssä yksilöitymisen toteutuminen pitää sisällään sen, asiakkaalle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi sekä kokea, mikä vaikutus itsellä ja omalla toiminnalla on muihin. Työssä on tärkeää myös antaa asiakkaalle tilaisuus huomata, että toiminta on hänestä itsestään lähtevää eikä vain työntekijän sanelemaa. Emansipaatioprosessin työntekijä näkee yksilön vapautumisena niistä olosuhteista, jotka eivät edistä yksilön itsenäistä toimintaa ja ajattelua. Keskeistä sen toteutumisessa ovat yksilön taito tunnistaa itsensä, tarpeensa, vastuunsa suhteessa itseensä sekä vapautuminen näitä estävistä irratiionaalisisista valtasuhteista. (Dal Maso 2001, 84-87.)

5 NUORTEN KOKEMUKSIA TIIVIISTÄ TUETUSTA ASUMISESTA

5.1 Arki elämänhallinnan määrittäjänä

Yhdeksi teemaksi haastatteluamme valitsimme arjen. Arkeen kuului tavallisia, jokapäiväisiä asioita, kuten koulunkäynti, työ, kodinhoito sekä rahan ja palvelujen käyttö. Nuoret kertoivat melko avoimesti arjestaan mutta tarvittaessa esitimme lisäkysymyksiä tai pyysimme heitä kertomaan jostakin asiasta enemmän.

Arki on tuttu termi mutta sen määrittely vaihtelee kulttuurista ja yhteiskuntajärjestelmästä toiseen. Määrittelyyn vaikuttaa myös eletty aika historiallisesti katsottuna sekä sillä ajalla tyypillinen arvonäkökulma. Hankalaa arjen määrittely on myös siksi, että jokainen kokee sen yksilöllisesti. (Dal Maso 2001, 82.)

Arjen rakenteet vaihtelevat elämäntilanteiden mukaan. Arjen sisältö ja rutiinit eivät aina ole samoja. Kuitenkin arjelle on ominaista asioiden hoitaminen, riippumatta elämäntilanteesta. Tärkeintä arkeen kuuluvia hoidettavia asioita ovat koulunkäynti, työnteko, harrastukset ja erilaisten velvollisuuksien hoitaminen. Asioiden hoitaminen ei aina ole helppoa ja arjen hallintaa vaikeuttaakin yhteiskunnan monimutkaistuminen. (Hämäläinen 2003, 70.)

Yhtä lukuun ottamatta kaikki nuoret kävivät säännöllisesti koulussa tai osallistuivat jollekin kurssille. Monilla oli myös tulevaisuuden haaveita koulutuksen ja työpaikan suhteen. Kolme nuorta oli myös aiemmin opiskellut peruskoulun jälkeen mutta kaksi heistä ei ollut suorittanut koulutusta loppuun. Näin koulunkäyntiä kuvailtiin:

”Se (arki) vähän vaihtelee. Mul on välivuos meneillään. Iltalukios tosiaan käyn, ettei ihan passivoitus. En yhtään nauti välivuodesta, ite henkilökohtaisesti viihdyn koulussa.” (H 6)

”Nyt ne (päivät) menee vähän miten sattuu, ku oon ollu työttömänä aika pitkään.” (H 2)

Tunnusomaista arjelle on monimuotoisuus, se hajoaa moniin yksilöllisiin todellisuuksiin. Jotta arkea voi ymmärtää, pitää tulkita näitä todellisuuksia, eläytyä erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten kokemusmaailmaan ja katsella maailmaa heidän näkökulmastaan. (Hämäläinen 2003, 69.)

Arkeen kuuluvat pienet, jokapäiväiset asiat. Arkielämän voikin nähdä päivittäisten tekojen ja toistojen maailmana. Se, miten arki sujuu, riippuu ihmisen kyvystä jäsentää arjen tehtävänsä hallittavaksi kokonaisuudeksi. Ollakseen sujuvaa, arjen tulisi myös jäsentyä suhteessa yksilön ulkopuoliseen maailmaan. Yksilö kuitenkin harjaantuu arjessa selviytymiseen ja omaksuu arjen toimintamalleja. Osa arjessa tarvittavista taidoista opitaan roolioppimisen kautta. Yksilön elämänhistoria, odotukset, pettymykset, toiveet sekä asetetut odotukset vaikuttavat siihen, miten yksilö arjen taitoja omaksuu. (Thiersch 1992, 47 Dal Mason 2001, 82-83 mukaan.)

Kodinhoito sujui nuorten mielestä pääasiassa hyvin. Kaksi nuorista huomautti lisäksi, että tehtävää on nyt enemmän kun asuu yksin. Myös kaksi nuorta oli asunut itsekseen ennen Tiitu:un tuloa mutta muille Tiitu:n asunto oli ensimmäinen, jossa asui yksin. Joidenkin mielestä ohjaajilla ja kotikäynneillä oli vaikutusta kodinhoitoon. Rahankäytöstä oli erilaisia mielipiteitä. Monet nuorista totesivat, että yrittävät miettiä, miten rahansa käyttävät mutta sen hallinta koettiin kuitenkin hankalaksi. Kaksi nuorta sanoi suoraan, että ei tarvinnut tukea raha-asioihin. Laskujen maksaminen oli monilla se tärkein asia rahankäytön kohdalla. Yksi nuorista mainitsi tarvitsevänsä erityisesti tukea juuri rahankäytön opetteluun.

”Mä oon aina yrittäny hoitaa niitä (kodinhoito ja raha-asiat) ja ne on kyl hoidettu hyvin, koska mulle on tärkeintä, että ei sillee tuu valitusta keneltäkään. Niin mä tykkään et mul on kaikki asiat kunnossa.” (H 5)

”Kyllä kodinhoito sillee ihan sujuu, mutta vähän toi rahankäyttö, se mitä tulee niin kyllä meneekin saman tien.” (H 1)

”Ei se (rahankäyttö) oo kovin helppoo, siitä on ollu puhetta aika pitkään.” (H 2)

Nuoret kertoivat kodinhoidon olevan helppoa ja sujuvaa mutta rahankäytön hallintaa koettiin hankalammaksi lähinnä siksi, että nuorten saama rahamäärä oli niin pieni. Vaikka rahankäyttöä yrittäisikin miettiä etukäteen, koettiin kuitenkin vaikeaksi säästää ja käyttää sitä tasaisesti.

Luodakseen itselleen arjen sujuvuuden takaavan tietojen ja taitojen pohjan, yksilön pitää pystyä yhdistelemään taitojaan ja kokemuksiaan sekä ulkopuolisia edellytyksiä ja määräyksiä. Arjen rutiinit ja taidot tuovat turvallisuutta elämään. Taitojen hallitseminen osoittaa, että yksilö pystyy selviytymään haasteistaan ja tehtävistään. Taitojen hallitseminen tuo myös varmuutta tulevaisuuden rakentamisen suhteen antaessaan yksilölle kyvyn hahmottaa itseään suhteessa aikaan ja paikkaan sekä havaita omat voimavaransa ja mahdollisuutensa. (Thiersch 1992, 224 Dal Mason 2001, 83 mukaan.)

Keskeisessä roolissa arki ja sen taidot ovat myös silloin kun yksilö vapautuu elämänsä rajoittavista alisteista. Vapautuakseen näistä yksilön on hallittava arkensa toimintamallit. Kun arki sujuu, yksilöllä on mahdollisuus tarkastella itseään ja ympäristöään kriittisesti suhteessa valintoihinsa ja mahdollisuuksiinsa. Yksilö voi kuitenkin joutua myös alistumaan itsemääräämisoikeutta rajoittaviin riippuvuussuhteisiin, silloin kun arjen pyörittäminen ei itseltä onnistu. Hänen pitää alistua vastaanottamaan tarjottava apu eikä ole enää itse valitsijan ja vastuunkantajan roolissa. (Dal Maso 2001, 83-84.)

5.2 Tukimuodot Tiitu:ssa

Tiitu:n tarjoama tuki koostuu yhteisöllisestä pienryhmätoiminnasta sekä yksilöohjauksesta. Nuoret osallistuvat yhteisöpalaverin, joka pidetään kerran viikossa. Yhteisöpalaveri on nuorille pakollinen, kuten ovat myös kotikäynnit. Tiitu:n tukeen kuuluu olennaisesti se, että nuoreen ollaan yhteydessä kuutena päivänä viikossa. Tämä voi tapahtua joko tapaamalla nuorta tai vähintään puhelimen välityksellä. (Mikä Tiitu?)

Jokaisella nuorella on mahdollisuus yksilöohjaukseen ohjaajansa kanssa. Yksilöohjaukseen kuuluvat Kela-, sosiaalitoimisto- ja työvoimatoimistoasiat, joissa

nuoret tarvitsevat apua. Ohjaaja lähtee monesti näille käynneille mukaan ja auttaa niihin liittyvissä paperiasioissa. Näitä asioita Tiitu:ssa hoidetaan tavallisesti tiistai-, keskiviikko-, torstai- ja perjantai aamupäivisin. (Mikä TIITU?) Palvelujen kohdalla työvoimatoimisto-, sosiaalitoimen- ja Kelan käynnit nousivat esiin vahvimmin. Monille sosiaalitoimessa, työvoimatoimistossa ja Kelassa käyminen oli hankalaa, ja siksi ohjaajan mukaan lähtö koettiin tärkeäksi. Yksi nuori kuitenkin mainitsi suoraan, että ohjaajan lähtö käynneille mukaan ei ollut aina mieluis- ta.

”Sossussa on oltu mukana. Ku en mää niistä jutuista välttämättä ite tajua yhtää mitään muuten.” (H 3)

”- - Mun omaohjaaja yleensä sinne (sosiaalitoimistoon) aina mukaan, ei multa edes kysytä.- - Joskus tuntuu, että ne vaan änkee mukaan.” (H 1)

Tällainen yksilöllinen tuki erilaisilla viranomaiskäynneillä tuntui turvalliselta, sillä nuoret eivät mielestään ymmärtäneet itse tarpeeksi kyseisiin käynteihin liittyvistä asioista pärjätäkseen itsenäisesti. Yksi nuorista totesi, että nuoreen suhtautaan käynneillä paremmin jos hänellä on ohjaaja mukana.

Pääasiassa nuoret kokivat yksilöohjauksen hyödylliseksi tukimuodoksi mutta välillä se tuntui liian intensiiviseltä, varsinkin jos aloite ohjaukseen tuli liian usein ohjaajalta.

”Noi (ohjaajat) välillä puuttuu liikaa kaikkiin asioihin” (H 1)

”Tietoisuus siitä, että joku oli tosi lähellä tässä, niin ehkä se oli se tärkein.” (H 7)

Kaikki nuoret yhtä lukuun ottamatta mainitsivat jollakin tavalla sen, että yksilöohjaus oli hyvä asia. Ohjaajien kerrottiin huolehtivan, että nuori muistaa ajanvarauksensa sekä olevan kiinnostuneita nuoren kuulumisista ja kannustavan nuorta asioiden hoitamisessa. Tällainen yksilöohjaus koettiin tärkeäksi, vaikka tukea ei asumiseen enää olisikaan paljoa tarvinnut.

Kotikäynti on nuorille pakollinen toiminto. Nuori varaa käyntiajan kahdelle tulevalle perjantaille maanantain yhteisöpalaverissa. Kotikäynnit pidetään perjantai-ilta-aamupäivisin ja niille on varattu puolen tunnin aika jokaista nuorta kohden. Koti-

käynnillä keskustellaan ja käydään läpi nuoren kuulumisia. Nuori voi samalla käyttää tilaisuuden puhuakseen asioista, joista ei kerhotilassa muiden ollessa läsnä tahdo puhua. Samalla katsotaan myös, että kaikki on kunnossa asunnossa. Kotikäynti ei kuitenkaan ole varsinainen tarkastuskäynti. (Mikä TIITU?)

Kotikäynti oli tärkein tukimuoto yhdelle nuorista ja silti vain yksi mainitsi sen olevan joskus epämiellyttävä asia, sillä kotona piti olla tiettyyn aikaan. Ehkä kotikäynti ei aiheuttanut enempää vastarintaa koska se oli pakollinen tukimuoto, jonka toteutumista ei nuori voinut valita. Lisäksi se antoi tilaisuuden kahdenkeskiseen juttutuokioon sekä syyn kodinhoitoon.

”Joskus hyvä, että käydään kotikäynnillä niin tulee siivottua.” (H 3)

Kotikäynti ei juuri keskustelua herättänyt. Sen todettiin olevan pakollinen tukimuoto, jonka aikaan olisi syytä olla kotona. Se kuitenkin nähtiin myös mahdollisuutena kahdenkeskiseen juttutuokioon ohjaajan kanssa.

5.3 Yhteisöllisyys itsenäistymisen tukijana

Yksilö voi toimia yksin tai vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Toiminta on yhteisöllistä kuitenkin vasta sitten, kun vuorovaikutuksessa toimii yksilöistä jollakin tavalla muodostuva ryhmä, johon ryhmän ulkopuoliset yksilöt tai ryhmät voivat olla vuorovaikutuksessa. (Lehtonen 1990, 24.)

Pienryhmätoimintaa järjestetään Tiitu:ssa tiistaisin, keskiviikkoisin, torstaisin, lauantaisin. Maanantaisin Tiitu:ssa järjestetään yhteisöpalaveri. Kaikki toiminnat ovat nuorille ilmaisia. Toimintoihin saa osallistua oman mielenkiinnon mukaan mutta siitä on ilmoitettava yhteisöpalaverissa. Nuorten on pidettävä kiinni sopimistaan asioista.

Toimintoihin kuuluvat tiistaisin peli-ilta, keskiviikkoisin ruoan maailma, torstaisin liikuntaa ja lauantaisin leffailta. Peli-illassa pelataan esimerkiksi lautapelejä tai pelikonsolipelejä ja ruoan maailmassa tehdään helppoa arkiruokaa. Liikunnassa

käydään pelaamassa esimerkiksi sählyä, jota pelaillaan läheisessä Spiral-hallissa. Kesäisin voidaan pelata pihapelejä. Leffaillassa katsotaan yhdessä elokuva sekä haetaan pientä syötävää kaupasta.

Maanantaisin kerhotilassa järjestettävässä yhteisöpalaverissa on mahdollisuus kerrata kuulumisia sekä käydä läpi alkavaa viikkoa. Se on foorumi, jossa nuori pääsee vaikuttamaan toimintaan ja jossa on tilaisuus saada tietoa. Yhteisöpalaveri on kaikille pakollinen, ellei nuorella oli samaan aikaan koulua tai töitä. (Mikä TIITU)

Yhteisöllisyys on sitä, että tunnustaa ihmisen yhteenkuulumisen tarpeen ja arvostaa sitä. Siihen kuuluu ihmisten välinen luottamus. (Mitä yhteisöllisyys on? 2010.) Voidaan ajatella, että yhteisöllisyys on ihmisen peruspiirre sekä tärkeä osa hyvää elämää. Yhteisöllisyyttä kuvatessa voidaan painottaa myös sen biologista perustaa, ja ajatella ihmisen hakeutuvan vaistomaisesti muiden ihmisten joukkoon. (Hautamäki, Lehtonen, Sihvola, Tuomi, Vaaranen & Veijola 2005, 8.)

Yhteisöihin liittyy ajatus paikallisesta ihmisryhmästä, jonka jäsenet ovat tuttuja keskenään ja jakavat samanlaisia arvoja. Tällöin yhteisöllisyys perustuu tuttuuteen. Uudemman yhteiskuntatutkimuksen mukaan, yhteisöt eivät kuitenkaan rakenne paikallisen vuorovaikutuksen varaan vaan ne pohjautuvat identiteetin sekä merkityksen etsimiseen. Kyky nähdä yhteiset merkitykset on merkittävä voima, joka ylläpitää yhteisöllisyyttä. (Hautamäki ym 2005, 8-9.)

Yhteisöllisyyden kohdalla kävimme läpi sitä, miten nuoret toimintaan osallistuvat sekä sitä, miten he tulivat toimeen keskenään. Viisi nuorta mainitsi, että yhteisiin toimintoihin on kiva osallistua tai että muut asukkaat ovat mukavia. Yksi nuori kertoi, että nuorilla on hyvä yhteishenki vaikka hän itse ei vapaa-aikaansa muiden kanssa viettänytkään. Eräs nuorista toi esiin myös sen, miksi yhteisiin toimintoihin on hankala joskus osallistua. Yksi nuorista valitsi yhteiset toiminnat tärkeimmäksi tukimuodokseen.

”Mulla on iltakoulu, niin mä en pääse moniin juttuihin mitä on TIITU:ssa. Mutta sähly on kyllä hyvä juttu kun se on joskus 12-13 niin siihen mä pääsen ja sitten leffaan kun se on lauantaina.” (H 5)

”Mä tykkäsin ehdottomasti siitä, että täällä oli yhteistä kaikkee.” (H7)

Toisaalta pari nuorta koki, etteivät yhteiset toiminnot olleet itselle kovin tärkeitä. Heille tärkein tukimuoto oli jokin muu. Muiden asukkaiden kanssa ystäväystyminen ei ollut kaikille helppoa mutta kaksi nuorista mainitsi saaneen hyvän ystävän Tiitu:n kautta. Kaksi nuorista toi esiin tilanteita nuorten välisistä erimielisyyksistä mutta mainitut asiat oli kuitenkin saatu selvitettyä.

”Se mikä nyt on pakollista on yhteisöpalaveri kerran viikossa, et muuten sit aika vaihtelevasti osallistun. - - Yhden kaa meni vähän välit poikki.” (H 6)

”Yks kiva kaveri lähti, pistää vähä mieltä painaa. Oon kaikkien kanssa väleissä.” (H 2)

”Aina tulee pientä kähinää mutta ne unohtuu.” (H 5)

Kukaan ei maininnut, että yhteiset toiminnot olisivat epämiellyttävä asia. Niihin osallistuttiin hyvillä mielin, toisille kuitenkin osallistuminen oli tärkeämpää kuin toisille. Suurin osa mainitsi vain tulevansa toimeen toisten nuorten kanssa tai olevansa väleissä muiden kanssa.

Nuorten ollessa tutkimuksen kohteena, on hyvä pitää mielessä, että vastausten ristiriitaisuus sekä asioiden suureteleminen ja vähättely ovat osaltaan nuoruuteen kuuluvia asioita. Nuorille voi olla hankalaa kuvata jotakin asiaa, vaikka se olisi itselle selkeäkin. Asiat saavat myös eri merkityksiä eri ihmisten ollessa kyseessä. Toimeen tuleminen voi tarkoittaa toiselle kaveruussuhdetta kun toiselle se saattaa merkitä vain toisen sietämistä.

Sosiaalipedagogiikkaan kuuluu ajatus siitä, että yhteisöihin kuuluminen on olennainen osa yksilön elämää ja, että yhteisöllisyys muodostuu yhteisön jäsenten vuorovaikutuksen ja konkreettisen toiminnan kautta. Tämän vuoksi ajatellaan, että toiminnallinen ja elämyksellinen kasvatusta on tapa tukea yksilöä kohti tuota kehitystä. (Hämäläinen 1995 Rautiaisen 2005, 96 mukaan.)

Yhteisöllisyys korostuu sosiaalipedagogisessa ajattelussa. Se ei merkitse yksilön väheksymistä vaan erilaisiin yhteisöihin kuulumisella uskotaan olevan vaikutusta yksilön persoonallisuuden kehittymiselle sekä identiteetin muodostumiselle.

le. Yksilön nähdään rakentavan identiteettiään muodostamalla vuorovaikutussuhteita yhteisöihin ja toisiin ihmisiin. Käsitys omasta itsestä luodaan ottamalla toisen yksilön palautetta vastaan ja vertailemalla itseä toisiin. (Hämäläinen 1999, 62-90.)

5.4 Tiiviillä tuella itsenäistymiseen

Tässä kappaleessa paneudumme nuorten ajatuksiin itsenäistymisestä. Haastateltujen nuorten oli vaikea pukea sanoiksi, mitä itsenäistyminen heille tarkoitti. Itsenäistyminen sisältyi nuorten haastatteluissa myös muihin teemoihin kuin itsenäistymiseen. Haastatteluista kävi ilmi, että kaikilla nuorilla on toiveena itsenäinen elämä, tai elämä kevyemmässä tuessa. Kukaan ei maininnut haluavansa jäädä Tiitu:n tukeen pidemmäksi aikaa mutta kukaan ei myöskään pitänyt Tiitu:ssa oloaan tarpeettomana. Joku tarvitsi enemmän, toinen vähemmän mutta jokainen nuori oli siis saanut projektin kautta jotakin tarpeellista apua tai tukea elämäänsä.

Itsenäistyminen tarkoitti monille nuorille sitä, että pystyi hoitamaan asiansa ilman tukea sekä asumaan asunnossa, joka ei ollut minkäänlaisen tuen piirissä. Kaksi nuorista kertoi ajatuksistaan muuttaa Tiitu:n tuesta kevyempään tukeen. Yksi haastatelluista kertoi, että vaikka hän olisikin valmis muuttamaan pois Tiitu:n tuesta, hän tarvitsisi muuttaessaan apua esimerkiksi osoitteenmuutoksen ja sähkösopimuksen tekemiseen. Nuori koki, että on hyvä, jos tuki jatkuu vielä pois muuton jälkeenkin.

”Itsenäistyminen on sitä että pärjää, ettei sähköt katkee yhtäkkiä” (H 3)

” Kyl mä täältä sain taitoja, kyl mä opin” (H 7)

Jotkut olivat mielestään jo valmiita aloittamaan oman, itsenäisen elämän. He kokivat, että hallitsevat tarvittavat taidot itsenäiseen elämään. Näin nuoret kuvasivat ajatuksiaan itsenäistymisestä.

”Mun mielestä täällä olis kiva olla joku kolme kuukautta ja lähtee pois, mutta mä oon pysyny jo vähän liikaa täällä. -- Joskus ei enää tarvi tukea, jotain jää aina tarvimaan.”(H 5)

Toisille itsenäistyminen vaati vielä tukea ja taitojen opettelua. Elämänhallintaan vaikutti joidenkin nuorten kohdalla mielialanvaihtelut, joten itsenäinen elämä ja asuminen ei ollut vielä mahdollista.

”Mulla riippuu tosi paljon päivästä. Kyllä mä periaatteessa pystyn hoitaan ne itse, mutta on niin paljon mielialavaihteluita.” (H 1)

Itsenäistymisen kokeminen oli jokaiselle nuorelle yksilöllistä. Eräs nuori koki olevansa valmis muuttamaan täysin omilleen mutta totesi, että aina on jotakin, jossa voi tarvita apua. Tällainen ajattelutapa osoittaa nuoren rohkeutta sekä ymmärrystä siitä, että jokainen ihminen tarvitsee joskus muiden tukea vaikka asuisikin omillaan. Toiselle nuorelle Tiitu-projekti oli jo toinen tukea asumiseen tarjoava taho ja hän kokivatkin olevansa täysin valmis itsenäiseen elämään ja odottavansa poismuuttoa. Toisaalta nuoret osasivat myös arvioida omaa tuen-tarvettaan ja eräät nuoret toivoivatkin siirtymistä kevyempään tukeen, jossa avun saaminen olisi vielä lähellä.

Vastauksista kävi ilmi, että itsenäistyminen nähtiin muiden teemojen hallitsemisena. Nuorille itsenäistyminen tarkoitti itsenäistä elämää ilman tukea. Kaikki nuoret kuvasivat itsenäisyyteen liittyen myös itsenäisen asumisen ja raha-asioiden hoitamisen. Kun arki sujuu ja tukea ei enää tarvitse, on nuori ylittänyt itsenäistymisen kynnyksen.

5.5 Tiiviin tuen merkitys nuorten näkökulmasta

Seuraavaksi käsittelemme tiiviin tuen merkitystä nuorten näkökulmasta. Selvitämme, miten nuoret kokivat tarvettaan tukeen ja mikä tukimuoto koettiin tärkeäksi.

Haastatteluissa nuoret kuvailivat Tiitu:sta saamaansa tukea ja kertoivat heille tärkeimmän tukimuodon. Nuoret kuvailivat myös tuen tarvetta omasta näkökul-

mastaan sekä sitä, kuinka Tiitu:ssa pystytään vastaamaan heidän tuen tarpeeseensa. Osa nuorista kuvaili myös tuen tarpeen muuttumista ajan myötä. Tällaisia ajatuksia nuorilla oli tuesta:

”Enää ei tunnu, että tarvitsee tukea, alussa kylläkin.” (H 6)

”On se joskus ihan hyvä (tiivis tuki), mutta välillä ahdistavaa, kun pitää olla tiettyinä kellon aikana kotona.” (H 1)

Viiden nuoren kohdalla nousi esiin ajatus siitä, että tiivis tuki on ajoittain ahdistavaa tai, että sitä on välillä liikaa. Osalla nuorista oli tunne, että ohjaajat puuttuvat liikaa heidän asioihinsa ja lähtevät aina mukaan hoitamaan asioita. Toisaalta he kuitenkin kokivat tiiviin tuen hyväksi asiaksi. Yksi nuorista sanoi, että kevyempi tuki ei riittäisi ja toinen totesi, ettei olisi Tiitu:n tuessa, ellei tarvitsisi sitä.

Suurin osa haastatelluista kertoi, että tuki on heidän mielestään riittävää. Osa nuorista oli sitä mieltä, että tukea on välillä liikaakin. Ajatukset olivat erilaisia ja välillä hieman ristiriitaisia. Näin nuoret kuvasivat ajatuksiaan tiiviistä tuesta.

”Noi (ohjaajat) sanoi, että tukee mä en niin tarvi asumiseen, muuta kun tukee siihen elämään.” (H 7)

”On se hyvä, että näkee joka päivä. Välillä taas on semmonen tunne, että jos näkee ne (ohjaajat) joka päivä ja tulee sellasta muistutusta liikaa, niin mun pää ei kestä sellasta kauaa.” (H 2)

Tuen tarve on jokaisella nuorella erilainen. Jokainen haastateltava myös koki tuen erilaisilla. Tärkeintä tukimuotoa kysyttäessä, nuoret nimesivät monia eri asioita. Näin kertoivat nuoret heille itselleen tärkeimmästä tukimuodosta.

”Tietoisuus siitä, että joku on lähellä ja tiesi, että joku tulee kysyyn miten sulla menee.” (H 7)

”Tärkein on se, vaikka mä itekkin muistan, mutta aina on kivointa, että ne muistuttaa, no mä muistan aina sen vuokranmaksupäivän onneks, koska mulla on aina tapana hoitaa ne, mutta jos mulla on joku sosiaalityöntekijän aika tai lääkärinaika, niin ne muistuttaa siitä.” (H 5)

”Tärkeintä on ne yhdessä käytävät keskustelut, että sit saa apua niissä käytännön asioissa.” (H 6)

Nuoret nimesivät tärkeimmäksi tukimuodokseen ohjaajan kanssa käytävät keskustelut, yhteisen toiminnan, kotikäynnit ja tuen asioiden hoitamiseen sekä rahankäytön hallintaan. Yhdelle nuorelle yhteiset toiminnat oli tärkein tukimuoto, hän myös uskoi olevansa valmis muuttamaan kevyemmän tuen piiriin. Kotikäynnit olivat myös yhden nuoren tärkein tukimuoto mutta hän kuitenkin kertoi tarvitsevansa apua eniten rahankäytön hallintaan. Rahankäyttö nousi tuen tarpeen kohteeksi toisellakin nuorella mutta hänelle tärkeitä tukimuotoja oli useampia. Hän mainitsi myös ohjaajan tuen viranomaiskäynneillä sekä erilaisten virallisten papereiden täytössä.

Yksi nuorista koki, että hän tarvitsi tukea asioiden aloittamiseen, mikä oli itselle hankalaa. Muuten hän uskoi olevansa valmis muuttamaan omaan asuntoon. Ohjaajan muistuttelu, esimerkiksi varatuista sosiaalitoimen ajoista, oli tärkein tuen muoto yhdelle nuorelle. Hän ei varsinaisesti sanonut tarvitsevansa tukea mutta kertoi tuen saamisen olevan hyvä asia. Ohjaajan kanssa käydyt keskustelut olivat tärkein tuen muoto myös yhdelle nuorelle mutta toinen mainitsi että, tärkeintä on tieto siitä, että joku kysyy kuulumisia ja on lähellä. Nämä nuoret eivät haastatteluvaiheessa kokeneet olevansa enää tuen tarpeessa.

Monelle nuorista oli hankala hahmottaa tuen tarvetta. Vain yksi sanoi suoraan tarvitsevansa tukea, toiset kertoivat tarvitsevansa jotakin tiettyä tukimuotoa tai tarvitsevansa tukea vain joskus. Osa nuorista koki, että he olisivat jo valmiita muuttamaan pois Tiitu:n tuesta. Osa ajatteli muuttavansa asumaan omaan asuntoon itsenäisesti ilman tukea. Toiset taas ajattelivat tulevaisuudessa siirtyvänsä kevyempään tukeen.

5.5 Swot-analyysi Tiitu-projektin mahdollisuuksien ja uhkien kuvaajana

Swot-analyysi on strategisessa suunnittelussa käytettävä menetelmä. Sillä on tarkoitus löytää organisaation heikkouksia ja vahvuuksia. Lyhenne SWOT tulee englanninkielensanoista Strengths, Weaknesses, Opportunities ja Threats. Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat ovat Swot-analyysissä käytettävät neljä kenttää. (Salminen 2004, 121-122.)

Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none"> - Koulu- tai työpaikan saaminen. - Uusien taitojen opettelu ja hallitseminen. - Mahdollisuus itsenäiseen asumiseen projektin jälkeen. - Harrastustoiminnan löytäminen. - Itsevarmuuden lisääntyminen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Passivoituminen - Motivaation puute - Tiiviin tuen kokeminen ahdistavana.

KUVIO 1. Swot-analyysin mahdollisuudet ja uhat.

Päätimme käyttää työssämme SWOT-analyysia havainnollistamaan Tiitu-projektin mahdollisuuksia ja uhkia haastattelussa esiin tulleiden nuorten kokemusten pohjalta. Työssämme käytämme neljän kentän sijasta Swot-analyysin kahta kenttää; mahdollisuuksia ja uhkia. Kirjasimme molempiin kenttiin ydinkoh-tia tutkimuksemme perusteella. (kuvio 1)

Mahdollisuudet Tiitu-projektissa ovat projektin tavoitteiden toteutuminen ja vastaanlaisen toiminnan jatkuminen myös projektikauden jälkeen. Projektin ta-

voitteiden toteutuminen merkitsee tiivistä tukea tarvitsevien nuorten elämänhallintataitojen kehittymistä. Projektin kannalta mahdollisuudet liittyvät toiminnan jatkumiseen ja kehittymiseen. Tiitu-projektin projektikausi päättyy tammikuussa 2011. Sen jälkeen Tiitu on tuotteistettu palvelukokonaisuus. Projektin mahdollisuuksiin kuuluu myös tiedon kerääminen ja hyödyntäminen. Tiiviin tuetun asumisen -projektista saatua tietoa voidaan jatkossa hyödyntää, vastaavanlaista palvelua kehitettäessä. Tiedosta ja tuloksista on hyötyä myös palvelun jatkumisen kannalta

Nuorten kokemusten kannalta mahdollisuuksia ovat koulutus- tai työpaikan hankkiminen sekä opiskelun ja työn jatkuminen. Tuki mahdollistaa nuoren sitoutumista esimerkiksi koulutuksen suorittamiseen. Projektin mahdollisuudet Swot-analyysin mukaan ovat tiiviin tuen avulla tapahtuva nuoren elämänhallintataitojen kehittyminen ja itsenäistyminen. Projektin tarjoama yhteisöllinen pienryhmätoiminta antaa nuorille myös mahdollisuuden harrastustoiminnan löytämiseen. Kynnys lähteä kokeilemaan uutta harrastusta madaltuu, kun toiminta on ohjattua ja harrastamaan lähdetään yhdessä muiden nuorten kanssa. Nuorilla on projektin jälkeen mahdollisuus myös itsenäiseen asumiseen ilman tukea. Itsenäinen asuminen tuli esille myös nuorten haastatteluissa.

Toinen Swot-analyysin osa, jota käytämme, on uhat. Tiiviin tuetun asumisen palvelun uhat tulevaisuuden kannalta liittyvät myös tuen tarpeessa oleviin nuoriin sekä itse projektiin. Uhkana voidaan nähdä nuoren elämänhallintataitojen heikkeneminen kehittymisen sijaan. Jos toiminnan tavoitteet eivät nuoren kohdalla toteudu, saattaa hän passivoitua. Kun tuki on tiivistä ja apua sekä ohjausta on saatavilla helposti, saattaa nuoren oma-aloitteisuus ja aktiivisuus heikentyä. Kuten haastatelluista kävi ilmi, osa nuorista koki tiiviin tuen ahdistavana. Uhkana saattaa olla, että nuori alkaa kapinoida tukea vastaan, koska kokee sen liian tiiviinä. Uhkana on myös nuoren motivaation puute, joka estää taitojen kehittymisen ja itsenäistymisen. Motivaation puute haittaa myös ohjauksen ja tuen vastaanottamista. Liiallinen kontrolli voi myös aiheuttaa nuoren passivoitumista, sillä nuori voi kokea, että asiat tehdään hänen puolestaan tai ettei hän itse voi vaikuttaa saamansa tuen määrään.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessamme halusimme saada erityisesti Tiitu:n tukiasunnoissa asuvien nuorten äänet kuuluviin. Halusimme selvittää, kuinka he kokevat oman elämäntilanteensa ja miten he arvioivat omaa tuen tarvettansa. Nuorten kokemusten kautta pyrimme nostamaan esille tiiviin tuen merkitystä tukiasumisessa.

Tiitu-projektin nuorilla ei mitä todennäköisimmin olisi ollut mahdollisuutta asua itsenäisesti ilman tukea. Osalla ei olisi ollut edes mahdollisuutta saada asuntoa. Velkaantuminen ja luottotietojen menetys vaikeuttavat paljon asunnon hankintaa. Itsenäinen asuminen kuitenkin on tärkeä osa yksilön elämänkaarta ja kehitystä. Tiitu-projektin avulla nuorilla on kuinkin ollut mahdollisuus kehittää elämäntaitojensa ja harjoitella tuetusti itsenäistä asumista.

Kysyttäessä nuorilta heille tärkeintä tukimuotoa, lähes jokainen pystyi nopeasti nimeämään juuri itselle tärkeimmän tukimuodon. Koemme, että tukimuodot ovat hyvin kokonaisvaltaisia. Tuki on muotoutunut jokaiselle nuorelle sopivaksi. Nuoret kertoivat saavansa aina apua, kun sitä tarvitsivat.

Pohdimme myös nuoren ja ohjaajan tuki-kontrolli -suhdetta. Työ nuorten kanssa on haastavaa, ja työmenetelmissä tulee ottaa huomioon nuoruuden kehitysvaiheet. Työn kannalta on tärkeää pohtia mitkä ilmiöt liittyvät nuoruuteen kehitysvaiheena ja mitkä mahdollisesti johtuvat jostakin muusta syystä. Etenkin tiiviissä tuessa on mielestämme oleellista pohtia työn tavoitteita ja tarkoitusta, ja suhteuttaa se kontrollin ylläpitämiseen. Yhtenä uhkana tiiviissä tuessa voi olla liiallinen kontrollointi ilman selkeitä tavoitteita. Työssä onkin tärkeää kiinnittää huomiota tuen ja kontrollin väliseen suhteeseen. Nuoruuteen liittyy usein kapinointi aikuista vastaan. Nuoren saattaa olla vaikea hyväksyä häntä koskevia rajoituksia ja sääntöjä, joita koti ja yhteiskunta asettavat. Nuorten kanssa työskennellessä on kuitenkin oleellista johdonmukaisuus ja rajojen asettaminen. Erityisesti, jos kyse on nuorista, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Koemme, että työntekijän näkökulmasta on haasteena luoda sopivassa määrin rajoja nuorelle ja tietyissä asioissa myös kontrolloida nuoren elämää. Tarkoituksena Tiitu-projektissa on

tukea nuorta elämönhallintataitojen kehittämisessä, joten tiiviin tukemisen ja kontrolloinnin välille on tärkeä löytää tasapaino.

Tiitu:ssa asuvilla nuorilla on kaikilla hieman erilaiset lähtökohdat ja elämäntilanne. Osa on muuttanut suoraan kotoa vanhempien luota, jolloin nuorella ei ole vielä lainkaan kokemusta itsenäisestä asumisesta. Osa sen sijaan on jo ehtinyt asumaan omillaan, mutta jostain syystä itsenäinen elämä ei ole onnistunut ja elämönhallintataidot eivät ole vielä riittäneet. Monia heitä yhdistivät hieman valtavirrasta poikkeavat tapahtumat. Joko nuori oli muuttanut omilleen jo ennen Tiitu:un tuloa, nuorempana, jolloin elämönhallinta ei vielä ollut sujuvaa ja tarvitse edelleen tukea elämäänsä. Joidenkin kohdalla vanhemmat tai nuori itse oli muuttanut pois kotimaastaan, jolloin nuori ei enää voinut asua vanhempiensa luona. Toiset muuttivat omilleen suoraan vanhemman luota, mutta eivät olleet vielä valmiita täysin itsenäiseen elämään. Ongelmaksi on usein muodostunut rahankäyttö sekä asunnon siisteydestä ja kunnosta huolehtiminen. Taustalla on joidenkin kohdalla myös kotiutuminen esimerkiksi lastensuojelulaitoksesta.

Haastattelujemme perusteella voimme todeta, että Tiivistetty tukipalvelu asumiseen - projektin nuorilla oli aivan tavallisia ja nuorelle tyyppillisiä arjen rutiineita sekä haaveita ja murheita. Jokainen nuori oli erilainen ja haastatteluvastaukset yksilöllisiä. Jokainen tulkitse kysymykset ja teemat tavallaan ja antoi oman näkökulmansa tulla esiin vastauksissa. Vastauksiin vaikuttivat jokaisen omat kokemukset ennen projektiin tuloa ja siinä ollessa sekä tulkinnat omasta tilanteestaan. Toiset suhtautuivat tiettyihin teemoihin kiihkeämmin kuin muut, mikä kertoi yksilöiden välisistä eroista liittyen siihen, minkä asian nuori koki itselleen tärkeäksi ja mikä hänessä herätti tunteita.

Vastauksista oli kuitenkin nähtävissä myös selviä yhtäläisyyksiä. Huomasimme, että saman asian voi ilmaista monellakin eri tavalla. Vastauksen luonne vain riippui siitä, miten nuori kyseiseen asiaan suhtautui. Arjesta kertominen oli kaikille helppoa, ja uskomme sen johtuvan teeman selkeydestä. Omasta jokapäiväisestä elämästään on luonnollisempi vaivattomampaa kertoa kuin jostakin sellaisesta asiasta, johon ei ole ollut varsinaisesti vielä kosketuksessa.

Arjesta kertoessa nuoret kuvailivat mitä heidän arkeensa kuuluu. Osalla nuorista oli opiskelupaikka. Osa puolestaan suunnitteli opiskelun aloittamista tai toivoi

saavansa töitä. Arjesta kysyttäessä nuoret kertoivat myös rahankäytön ongelmista ja kodinhoitoon liittyvistä asioista. Tiitu:sta nuoret kertoivat saaneensa apua raha-asoiden hoitamiseen sekä kannustusta kodinhoitoon. Itsenäistyminen oli teemana monille hankala, johtuen varmasti sen abstraktisuudesta. Kaikki kuitenkin yhdistivät sen hyvin arkipäiväisiin asioihin, jolloin meidänkin oli helppo ymmärtää, mitä he tarkoittivat. Itsenäistyminen oli näille nuorille pärjäämistä, sitä, että on tarpeeksi tietotaitoa selviytyä arjen haasteista.

Tukimuodoista kertoessa nuoret kertoivat heille tärkeimmästä tukimuodosta. Nuorten oli meidän näkemysemme mukaan hankalaa hahmottaa omaa tuen tarvetta ja heillä oli ristiriitaisia kokemuksia tiiviistä tuesta. He saattoivat esimerkiksi kertoa, etteivät kokeneet tarvitsevansa tukea mutta kertoivat myös, että tiivis tuki on kuitenkin tarpeellista. Osa nuorista koki tuen ahdistavaksi. Osa koki, että tuki on riittävää ja, että vähempi tuki ei riittäisi.

Neljäs haastattelussa käyttämämme teema oli yhteisöllisyys. Nuorten kokemukset yhteisöllisyydestä liittyi Tiitu:n pienryhmätoimintaan. Osa nuorista oli osallistunut aktiivisemmin yhteiseen toimintaan. Ne nuoret, jotka olivat osallistuneet pienryhmätoimintaan, kokivat toiminnan olevan mielekästä. Tiivis tuki ja ohjaus ovat näkemysemme mukaan auttaneet nuoria selviytymään arjesta itsenäisemmin. Tiitu:n tarjoama tuki on mahdollistanut käytännössä elämönhallintataitojen opetteluun. Tuen tarpeen kohteet olivat nuorilla sellaisia, mihin kuka tahansa nuori voisi tukea kaivata.

Haastattelujen perusteella voimme päätellä, että Tiitu-projekti tarjoaa paikan juuri sellaisille nuorille, jotka syystä tai toisesta muuttavat omilleen ennen kuin ovat siihen vielä täysin valmiita. Tätä kuvaa nuorten kertomukset siitä, miten he ovat Tiitu:un päätyneet. Toiset tarvitsivat tiiviimpää tukea kokeiltuaan aluksi kevyempää, toiset aloittivat itsenäisen elämisen harjoittelun ensimmäistä kertaa ja joillekin TIITU oli välietappi itsenäisen asumisen kokeilun jälkeen.

Tiitu:n tukeen hakeutuvien nuorten tarpeet ovat normaalin nuoren tarpeita. He tarvitsevat kuitenkin kukin eri syistä tiiviimpää tukea itsenäisen elämän aloittamiseen. Tiitu:ssa asuvien nuorten kohdalla kevyt tuki ei ole riittävää, vaan he tarvitsevat lähes päivittäistä ohjausta ja elämönhallintataitojen opettelua.

Työtä voisi tulevaisuudessa jatkaa tutkimalla niiden nuorten elämää, jotka ovat muuttaneet pois Tiitu:n tuesta. Tässä tutkimuksessa oli mukana yksi nuori, joka ei enää asunut tukiasunnossa. Jatkotutkimuksena voisi selvittää nuoren polkua tiiviin tuetun asumisen jälkeen. Tutkimuksessa voitaisiin kartoittaa nuoren elämähallintataitojen kehittymistä. Tässä tutkimuksessa olisi voitu myös kartoittaa tarkemmin elämähallintataitojen kehittymistä.

7 POHDINTA

Olemme tyytyväisiä työmme lopulliseen muotoon ja sisältöön. Kirjallista osuutta aloittaessa työn kokonaisuutta oli vielä hankala hahmottaa ja ajatukset työstä vaihtelivat monesti. Työn edetessä rakenne alkoi kuitenkin selkiintyä ja oli helpompi nähdä juuri meidän työmme kannalta tärkeät sisällöt. Olemme tyytyväisiä myös siihen, että valitsimme Tiitu- projektin työmme kohteeksi. Tutkimuksia aiheesta on vähän ja vaikka tuloksiamme ei muihin vastaavanlaisiin projekteihin voikaan yleistää, koimme tutkimustulosten saamisen olevan merkittävää esimerkiksi työn kehittämisen kannalta.

Teemahaastattelu oli hyvä valinta työmme kannalta. Teemojen avulla saimme otettua työhön mukaan ne aiheet, jotka koimme tarpeellisiksi riittävien tulosten saannin kannalta. Myös nuorten kannalta tämä menetelmä oli sopiva, sillä monille lomakkeen täyttäminen tai tavalliseen haastatteluun osallistuminen olisi voinut olla vaikeaa. Kuitenkin teemojen sisältöä olisi voinut selkeyttää entisestään, sillä kaikki teemat eivät olleet yhtä selkeitä nuorten näkökulmasta. Saimme kuitenkin joka teemaan nuorilta vastauksen vaikka lisäkysymysten olisi pitänyt olla yksityiskohtaisempia. Tällöin tulosten kirjaaminen olisi ollut helpompaa.

Olisimme myös voineet ottaa mukaan työntekijän näkökulman siten, että olisimme keränneet aineistoa myös heiltä ja liittäneet sitä työhömmе. Näin olisimme voineet verrata työntekijöiden kantaa nuorten näkökulmiin ja kokemuksiin ja saada työstämme kattavamman. Toisaalta tutkimuskysymyksemme koskivat juuri nuorten kokemuksia ja niihin keskityimmekin työssämme. Saimme vastauksen molempiin kysymyksiimme.

Mielestämme olimme varanneet tarpeeksi aikaa kirjallisen työn tekoon. Muokkasimme tekstin sisältöä sekä järjestystä useampaan otteeseen, jotta työ olisi mahdollisimman selkeä lukijalle. Parityöskentely sujui hyvin ja uskomme saaneemme enemmän irti kun työskentelimme parina.

LÄHTEET

Aalberg V. & Siimes M. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Aaltonen M., Ojanen T., Vihunen R., Vilén M. 2003. Nuoren aika. Porvoo:Wsoy.

Alasuutari P. 1993. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Vastapaino.

Anttila R. Eronen S., Kauppinen L., Paavilainen P., Salo S. 2006. Persoona 2. Helsinki :Edita Prima Oy.

ASPA Palvelut Oy. Tesoman yksikkö Tampere. Luettu 13.9.2010.
<http://www.aspapalvelut.fi/index.phtml?s=803>.

Dal Maso teoksessa sosiaalialan amk-pedagogiikkaa kokemassa. Toimittanut Arja Jämsén. 2001. Rovaniemi :Oy Sevenprint Ltd.

Eskola J. & Vastamäki J. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toimittanut Aaltola J. & Valli R. 2007. Jyväskylä: Juva.

Harjajärvi M., Kairi T., Kuusterä K. & Miettinen S. Toimivatko kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut? Kehitysvammaliitto : Helsinki 2009.

Hautamäki, Lehtonen, Sihvola, Tuomi, Vaaranen & Veijola. 2005. Yhteisöllisyyden paluu. Tampere: Tammer-Paino.

Hirsjärvi S., Remes P., Sajavaara P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi S., Remes P., Sajavaara P. 2005. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy

Hynynen R. 2005. Asuntoja ja tukea asunnottomille. Helsinki: Ympäristöministeriö

Hämäläinen J. teoksessa sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Toimittanut Juha Hämäläinen. 2003. Kuopio: Savon Kopiokeskus.

Hämäläinen J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopio: Kuopion yliopistopainatus.

Kemppainen, R 2009. ”Mä olisin oppinut kaikki asiat kantapäähän kautta, mutta onneks nyt mä opin ne ennen ku tarvi tipahtaa mihinkään ihan pohjalle.” Elämänhallinta tuetun asumisen jälkeen nuorten aikuisten kokemana. . Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto. Pro gradu- tutkielma. Laaksonen H. teoksessa Aikuistumisen pullonkaulat. Toimittanut Kuure T. 2001. Pieksämäki: Kirjapaino raamattutalo Oy.

Lastensuojeluliitto. Helsinki. Teksti löytyy myös sähköisenä versiona.
http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/?lanl=fi. Luettu 1.10.2010.

Lämsä A-L. teoksessa Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun –Nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Toimittanut Matti Kuorelahti & Reijo Viitanen. 1999. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Helsinki. Teksti löytyy vain sähköisenä versiona:
http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/?lang=fi. Luettu 14.9.2010.

Lehtonen H. 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

Malkamäki M. 2010. Tiiviimmin Tampereella. Asu & elä. Helsinki: Nuorisoasuntoliitto ry. 01/2010, 13.

Mikä TIITU? TIITU:n harjoittelijalle-kansio.

Nivala E & Saastamoinen M. teoksessa Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Toimittanut Nivala E. & Saastamoinen M. 2007. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Nuoret muuttavat omilleen yhä nuorempina. Päivitetty 8.6.2009. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_004.html?s=2. Luettu 2.9.2010.

Nuorten tuetun asumisen kansallinen hanke 2008-2011. Hankesuunnitelma. 2009. <http://www.nal.fi/binary/file/-/id/1/fid/269>. Luettu 7.10.2010.

Raitakari, S 2006. Neuvottelut ja merkinnät minuuksista. Vuorovaikutuksellisuus ja retorisuus nuorten tukiasumisyksikön palaverissa ja tukisuunnitelmissa. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampere: Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja.

Raitanen M. teoksessa Aikuistumisen pullonkaulat. Toimittanut Kuure T. 2001. Kirjapaino raamattutalo Oy: Pieksämäki.

Rautiainen A. 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Helsinki :Yliopistopaino.

Riihelä, S & Ventelä, M. 2002. Oma paikka! – Nuorten tuetut ja kuntouttavat asumispalvelut Tampereella. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kuntoutuksen vaihtoehtoiset ammattiopinnot. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu. Opin- näytetyö.

Salminen A. 2004. Julkisen toiminnan johtaminen. Hallintotieteen perusteet. Helsinki.:Edita Prima Oy.

Setlementti Naapuri. Nuorten tuettu asuminen (TUAS)
http://naapuri.yhdistysavain.fi/tyomuodot/nuorten_tuettu_asuminen_tuas/ Nuorten tuettu asuminen, TUAS. Luettu 13.9.2010

Siltavalmennus AsuntoSilta.

http://www.siltavalmennus.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=123&Itemid=135. Luettu 13.9.2010. Päivitetty 10.9.2010.

Sosiaalihuoltolaki. 710/2010.

Tampereen A-kilta ry. Tukiasuminen. <http://www.tampereena-kilta.fi/tukiasuminen.htm>. Luettu 13.9.2010. Päivitetty 26.7.2010.

Tampereen Seudun Nuorisoasunnot ry. Tiitu-projekti. <http://www.tasna.fi/tiitu-projekti/>. Luettu 18.8.2010. Päivitetty 2009.

Tampereen Seudun Nuorisoasunnot ry. Tuettu asuminen. <http://www.tasna.fi/tuettu+asuminen/>. Luettu 5.10.2010.

THL. Mitä yhteisöllisyys on? 2010. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/yhteisollisyys. Luettu 5.10.2010.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Veivo L. & Vilppola T. Lasten ja nuorten syrjäytymistä koskevan tutkimuksen mahdollisuudet. Toimittanut Veli-Matti Ulvinen 1998. Helsinki: Mannerheimin-Lastensuojeluliitto.

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/?lanl=fi.

LIITTEET

LIITE 1

Lotta Virta

Iida Torkkeli

Tampereen ammattikorkeakoulu

Sosiaaliala

Sosiaalipedagogiikka

Tutkimme opinnäytetyössämme teidän kokemuksianne TIITU- projektista. Tätä varten keräämme aineistoa nauhoittamalla teidän omakohtaisia kokemuksianne tiiviistä tuetusta asumisesta. Olemme valinneet valmiit teemat, joista toivomme sinun kertovan.

Nauhoittamaamme materiaalia ei tulla julkaisemaan kokonaisuudessaan, ja yksityisyytenne suojaksi emme julkaise nimiänne.

Kertomaani saa käyttää materiaalina tutkimuksessa, ja siitä saa tehdä suoria lainauksia.

Allekirjoitus

Paikka ja päiväys

LIITE 2

Lomake teemahaastattelun pohjaksi

Teemat, joista toivomme sinun kertovan kokemuksiasi.

Arki

- koulu
- asuminen
- kodinhoito
- rahan käyttö
- palvelujen käyttö
- työt
- harrastukset.

Tukimuodot

- millaisia tukimuotoja?
- mitkä olet kokenut tärkeimmiksi?

Itsenäistyminen

- millaisena koet itsenäistymisen?
- mitä asioita siihen mielestäsi kuuluu?

Yhteisöllisyys

- yhteisöllinen pienryhmätoiminta